

Id. 6.

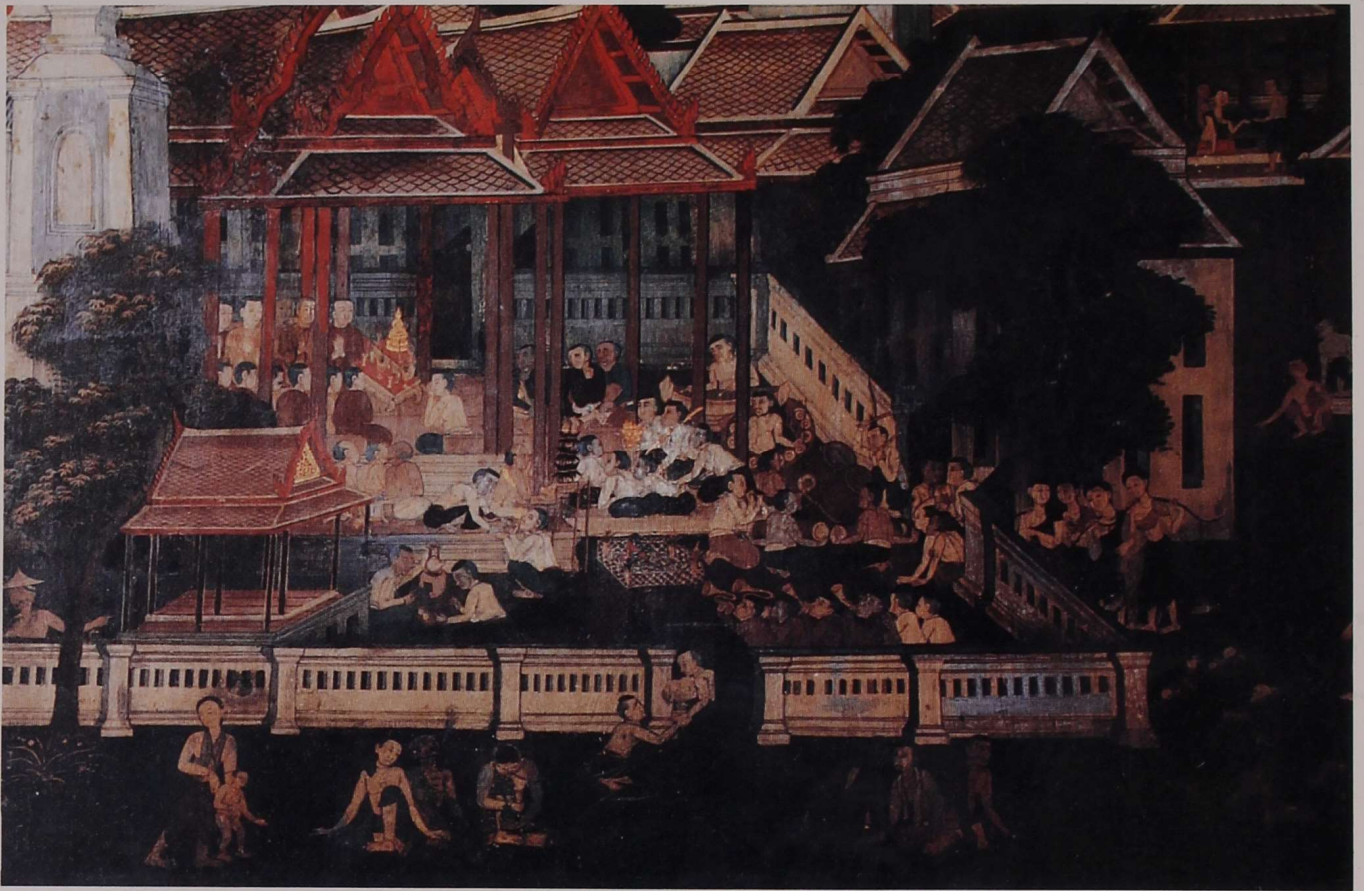
000171
16/9/61

สารกรมศิลปากร

FINE ARTS DEPARTMENT NEWSLETTER ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๘ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ISSN 0857-527X

เดือนเก้า...พระราชพิธีตุลาการ

การพระราชพิธีตุลาการนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์หรือบำเพ็ญทานอย่างหนึ่ง ซึ่งในหนังสือนางนพมาศไม่ได้กล่าวอ้างถึงพิธีนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริว่าไม่มีพิธีนี้ในสมัยสุโขทัย แต่ในจดหมายของขุนหลวงหาวัดก็มีความย่อ ๆ เพียงว่า “เดือนเจ็ดนั้นชื่อพิธีตุลาการ คือเอาเงินนั้นซึ่งให้เท่าพระองค์ แล้วจึงสะเดาะพระเคราะห์แล้วให้แก่พราหมณ์” การพระราชพิธีเป็นพิธีในสมัยกรุงเก่าขึ้นหลัง อาจจะลดทอนการแห่แห่นาใหญ่โตลงมาแล้ว ส่วนในกฎหมายเบญจสารบรูถึงพระราชพิธีนี้ว่าเป็นงานใหญ่ คือ พระราชพิธีตั้งที่พระที่นั่งมณฑลภิเษก มีตราชัยใหญ่ตั้งอยู่กลางท้องพระโรง กันม่านวงรอบ กษัตริย์เสด็จโดยกระบวนใหญ่ ทรงพระราชนทรยาน พระครูพราหมณ์ลูกขุนและจตุสดมภ์

เป็นคู่เคียง พระอัครมเหสีทรงเทวียน เมียพระโหราพระราชครูและเมียจตุสดมภ์นำและเป็นคู่เคียง เดินกระบวนทักษิณพระมหาปราสาทเก้รอบ แล้วจึงเสด็จขึ้นพระมหาปราสาทประทับในม่านกัน มีเจ้าพนักงานประจำหน้าที่คือชาววังนั่งนอกม่าน พระครูทั้งสี่และสมุหประธาน คือจตุสดมภ์สี่นั่งในม่าน พระศรีอัครราชคือพระคลังถือพระขรรค์ พลเทพถือพิณ วังถือดอกหมาก พระยมราชถือแพนชัย ขุนศรีสังขกรเป่าสังข์ พระอินทโรตีอินทเกร์ พระนนทเกศตีฆ้องชัย ขุนดนตรีตีมโหระทึก กษัตริย์เสด็จขึ้นถีบดูล คือประทับในตราช้างข้างขวา ข้างซ้ายใส่สรพทรรพ์ พระเจ้าแผ่นดินทรง “ถีบ” (คือ ช้าง) แล้วพระอัครมเหสีเจ้า “ถีบ” จากนั้นพระราชทานทรัพย์นั้นแก่พราหมณ์ แห่กลับ

สารกรมศิลปากร

วารสารรายเดือน กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๘ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

สืบทิต

๒

- ☐ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จฯ ทรงเปิดนิทรรศการศิลปะ เรื่อง "ผู่เงาะ" ของศิลปินอิสราเอล
- ☐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จฯ ทรงเปิดนิทรรศการ "วัฒนธรรมไทย : แก้ววิจิตรฤทธิชาติ"
- ☐ เปิดกิจกรรมทวิปัญญา ด้วยการบรรยายพิเศษของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง "แนวทางการศึกษาไทย ยุค IMF"
- ☐ กิจกรรมทวิปัญญา ครั้งที่ ๑๖ ประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง "ใกล้ศาสนา ห่างไกลยาเสพติด"
- ☐ กรมศิลปากร จัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน
"ศิลปากรสัญจรสู่โรงเรียน" นำร่องที่ ร.ร.วัดสังเวช
- ☐ หอสมุดแห่งชาติ จัดอภิปรายเรื่อง "พบนักเขียนรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑"

งานกรมศิลป์

- ☐ แผ่นศิลาฤกษ์ที่ปราสาทเมืองสิงห์ จ.กาญจนบุรี ๖
- ☐ หอระฆังวัดศรีบุญเรือง เมืองกุมภวาปี ๑๐

ชวนรู้

- ☐ สิมวัดบ้านลาน ๑๔

บทความพิเศษ

- ☐ งานแข่งขันครั้งประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
ซึ่งถวายพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๙ ประเภท ที่อำเภอบรบือ ๑๖
- ☐ ศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง ๒๐

คอลัมน์พิเศษ

- ☐ อุบลราชธานี ๒๒

ที่ปรึกษา

นายนิคม มูลิกะคามะ
นายจรรย หนูคง
นายภิรมย์ จินะเจริญ
นางกนกพร อรรถราภรณ์
นายวีระ โรจน์พจนรัตน์

บรรณาธิการอำนวยการ

นายจุมลพล สอนเสริม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอารีพร อำนวยกิจเจริญ

กองบรรณาธิการ

นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม
นางสาวศรีภัทรา หอมชื่น
นางสาวนวรรตน์ พรหมย้อย
นางสาววันเพ็ญ พรเลิศวดี
นางสาวจุฬาทิพย์ หงษ์ทอง
นายลักขมณ กัญจนนินทุ
นางสาวเสาวลักษณ์ แซ่ลี
นายชวลิต ประสันพะวงศรี
นางสาวปาริชาติ คำจ้อย

ฝ่ายภาพและศิลปกรรม

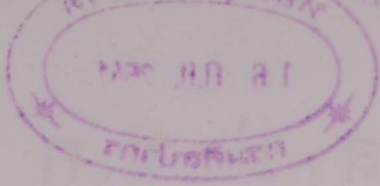
นายสิงห์คม บริสุทธิ์
นายชาญณรงค์ คงโคคา
นางสาววรานี แจ่มนาม
นางสาวกรอุมา นุตะครินทร์
ฝ่ายจัดการ
นางเพียงใจ นุตะครินทร์
นายประภาส อยู่กัลยา
นายทวีศักดิ์ ห้ามไธสง
นายบัณฑิต คีร์รัมย์
นางสาวน้ำฝน จินชวน
นายกฤษณ์ ท้วพิทย์

จัดทำโดย

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขานุการกรม
กรมศิลปากร ถนนหน้าพระธาตุ
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๒๔-๒๐๕๐, ๒๒๒-๓๕๖๙
โทรสาร ๒๒๒-๐๙๓๔

พิมพ์ที่

บริษัท ปริสเกล จำกัด
โทร. ๕๕๔-๓๐๖๐-๒
โทรสาร ๕๕๘-๓๐๗๕

ลี ป ทิศ คิล ป า กร

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ทรงเปิดนิทรรศการศิลปะ เรื่อง “ฝูงแกะ” ของศิลปินอิสราเอล

สมเด็จพระบรม-
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎ-
ราชกุมาร เสด็จพระ-
ราชดำเนินทรงเปิด
นิทรรศการศิลปะ เรื่อง
“ฝูงแกะ” ของนายเมนาเช
คาดีชแมน ศิลปินชาว
อิสราเอล ณ หอศิลป์
แห่งชาติ กรมศิลปากร
ในวันอังคารที่ ๓๐

ด้านเกษตร การศึกษา
และวัฒนธรรมเป็นการ
ร่วมฉลอง นิทรรศการ
ศิลปะเรื่อง “ฝูงแกะ” ของ
นายเมนาเช คาดีชแมน
ศิลปินชาวอิสราเอล ก็
เป็นหนึ่งในกิจกรรม
เฉลิมฉลอง

นายเมนาเช คาดีชแมน
เป็นศิลปินคนสำคัญของ

มิถุนายน ๒๕๔๑ เวลา ๑๘.๓๐ น. โดยมีเอกอัครราชทูต
อิสราเอลประจำประเทศไทย (นายเดวิด มัตนาย) อธิบดี
กรมศิลปากร (นายนิคม มุลิกะคามะ) ข้าราชการและ
เจ้าหน้าที่เฝ้าฯ รับเสด็จ

นายเดวิด มัตนาย เอกอัครราชทูตอิสราเอลประจำ
ประเทศไทย กราบบังคมทูลรายงานถึงการจ้ดนิทรรศการครั้งนี้ว่า ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างอิสราเอลกับประเทศไทย
ได้เริ่มต้นขึ้นหลังจากการประกาศสถาปนาประเทศอิสราเอล
ได้ ๑๐ ปี และสถานเอกอัครราชทูตอิสราเอลแห่งที่สองใน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้เปิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

หลังจาก ๕๐ ปีของการสร้างชาติ อิสราเอลได้กลายเป็นประเทศที่โดดเด่น มีความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน ใน
ขณะเดียวกันสัมพันธ์ไมตรีระหว่างอิสราเอลและประเทศไทยก็
กระชับแน่นแฟ้น อิสราเอลได้เฉลิมฉลองปีที่ ๕๐ ของการ
สถาปนาประเทศอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม
๒๕๔๐ โดยสถานเอกอัครราชทูตอิสราเอลในประเทศต่าง ๆ
รวมทั้งในประเทศไทย ได้จัดกิจกรรมหลายประเภท ทั้งทาง

อิสราเอลผู้มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วยุโรป อเมริกาเหนือ และ
เอเชีย เขาเป็นศิลปินพิเศษในโลกของศิลปะ ภาพแกะที่
คาดีชแมนวาดเป็นสัญลักษณ์ของการนำแกะมาบูชาโยนัท
ไอแซค ดังที่มีปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิล แต่ทว่าผลงาน
ทั้งหลายของเขาไม่มีแกะที่นำมาบูชาโยนัทไอแซค แกะที่เขา
วาดขึ้นกลับเป็นสัญลักษณ์แทนวิญญาณของคนหนุ่มสาวที่
ต้องสูญเสียชีวิตไปในสงครามหลายครั้งหลายหนที่เกิดขึ้นใน
อิสราเอล

ภาพวาดหัวแกะจำนวนนับร้อยของคาดีชแมนไม่ได้
แขวนอยู่บนฝาผนังเช่นภาพเขียนทั่วไป แต่กลับวางตั้งไว้บน
พื้นเป็นการเชิญชวนให้ผู้ชมมีอิสระที่จะเดินชม “ฝูงแกะ”
โดยแต่ละย่างก้าวของเขาจะนำไปยังรายละเอียดอื่น ๆ และ
แกะตัวแล้วตัวเล่านั้นก็เป็นการนำเสนอความคิดที่เกี่ยวกับ
ชะตากรรมของมนุษย์

นิทรรศการ “ฝูงแกะ” นี้จัดแสดงที่หอศิลป์ ถนน
เจ้าฟ้า ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ถึง ๓๑ กรกฎาคม
๒๕๔๑ เว้นวันจันทร์ อังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดนิทรรศการ “วัฒนธรรมไทย : แก้ไขวิกฤตชาติ”

สมเด็จพระเทพรัตน-
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด
นิทรรศการพิเศษ “วัฒนธรรม
ไทย : แก้ไขวิกฤตชาติ” ใน
วันจันทร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๑
เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ พระที่นั่ง
อิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พระนคร

เวลา ๐๙.๐๐ น. เสด็จพระราชดำเนินถึงพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ พระนคร โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ (นายชุมพล ศิลปอาชา) อธิบดีกรมศิลปากร
(นายนิคม มูลิกะคามะ) คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์
มรดกไทย และคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ เฝ้าฯ รับเสด็จฯ
ภริยารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ภริยาปลัด
กระทรวงศึกษาธิการ ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัย จากนั้น
เสด็จฯ เข้าสู่พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่อง
นมัสการบูชาพระพุทธรูปสำคัญ เสด็จออกจากพระที่นั่งฯ ไปยัง
ศาลาฆาตมาตย์ ประทับพระราชอาสน์ อธิบดีกรมศิลปากร
ทูลเกล้าฯ ถวายสุลิตภัตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
กราบบังคมทูลรายงานและเบิกผู้สนับสนุนผู้ดำเนินการซ่อม
บูรณะหุ่นกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ และจัดพิมพ์หนังสือ
หุ่นวังหน้า เข้ารับพระราชทานเกียรติบัตร (จำนวน ๕ ราย)
และเสด็จไปยังพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย ทรงตัดแถบแพรเปิด
นิทรรศการ ทอดพระเนตรนิทรรศการ และทรงลงพระนามา-
ภิไธยในสมุดเยี่ยม อธิบดีกรมศิลปากรทูลเกล้าฯ ถวาย
หนังสือที่ระลึก จากนั้นจึงเสด็จฯ กลับ

คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย ได้
กำหนดแนวทางดำเนินงานวันอนุรักษ์มรดกไทย ปี ๒๕๔๑ -
๒๕๔๔ ให้เป็นปีแห่งการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สืบทอด สร้างสรรค์ และ
พัฒนาภูมิปัญญาไทย เพื่อเร่ง
รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้
ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
และเพื่อให้สอดคล้องกับแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติและบทบาทผู้ดีในกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ

การจัดนิทรรศการเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย นับ
เป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้และปลูกจิตสำนึก
ให้ประชาชนไทยเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม และ
ภูมิปัญญาไทย กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ใน
นามคณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย จึงได้
จัดนิทรรศการพิเศษ ประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “วัฒนธรรม
ไทย : แก้ไขวิกฤตชาติ” ขึ้น ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธ-
ภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยเน้นเนื้อหาใน ๔ หัวข้อ
คือ

- ประเทศไทย : พัฒนาการวัฒนธรรมไทยในอดีต
- พัฒนาชาติตามแนวคิดตะวันตก
- หยุต : ทบทวนเพื่อยุติอย่างไทย ในสังคมโลก
- เดินตามรอยพระยุคลบาท : เพื่อวันพรุ่งนี้ที่ดีกว่า

และมีการจัดแสดงหุ่นวังหน้าประกอบในนิทรรศการ
เพื่อให้เห็นถึงการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทยอีก
รูปแบบหนึ่ง

ขอเชิญผู้สนใจเข้าชมนิทรรศการ “วัฒนธรรมไทย :
แก้ไขวิกฤตชาติ” ได้ที่พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธ-
ภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตั้งแต่บัดนี้ จนถึง ๓๐
กันยายน ๒๕๔๑ เว้นวันจันทร์, วันอังคาร และวันหยุด
นักขัตฤกษ์

เปิดกิจกรรมทวิปัญญา ด้วยการบรรยายพิเศษ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “แนวทางการศึกษาไทย ยุค IMF”

กรมศิลปากร จัดกิจกรรมทวิปัญญา ประจำปี ๒๕๔๑ เพื่อสืบเนื่องตามพระราชเจตนารมย์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันศุกร์ที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๑ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ หอวิชาฐานุสรณ์ หอสมุดแห่งชาติ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานในพิธีเปิด พร้อมทั้งบรรยายพิเศษ เรื่อง “แนวทางการศึกษาไทย ยุค IMF”

กิจกรรมทวิปัญญานี้จัดขึ้นเป็นประจำ เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการศึกษาทำความเข้าใจ ปลุกฝังความรัก ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมและสนองตามนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เพื่อให้เกิดความจงรักภักดีและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีไทยตั้งแต่โบราณให้ยั่งยืนถาวรสืบไป โดยจะมีการจัดกิจกรรมหลากหลาย

รูปแบบ เริ่มต้นครั้งที่ ๑ ด้วยการบรรยายพิเศษ เรื่อง “แนวทางการศึกษาไทย ยุค IMF” ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายชุมพล ศิลปอาชา)

การจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้กำหนดระเบียบ

การจัดการศึกษาสำหรับประเทศสยาม และอธิบายไว้ว่า การศึกษาขั้นต้นเป็นหน้าที่ของราษฎรทุกคนจะต้องเรียนให้รู้ไม่ว่าชายและหญิง และจำต้องมีที่เรียนอยู่ทุกตำบลทุกกละแวกบ้านให้พอแก่จำนวนเด็กชายและหญิงที่มีอายุระหว่างเล่าเรียนทั่วพระราชอาณาเขต

จากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและแผนการจัดการศึกษาภาคบังคับของชาติไปตามความเหมาะสมของยุคสมัยนั้น ๆ จวบจนกระทั่งปัจจุบันเป็นระยะเวลาที่ประเทศประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอย ต้องพึ่งพาการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ฉะนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า แนวทางการศึกษาของไทยจะถูกกำหนดให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและแผนพัฒนาประเทศได้เพียงไร?

กิจกรรมทวิปัญญา ครั้งที่ ๑๖ ประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “ไกล่ศาสนา ห่างไกลยาเสพติด”

หอวิชาฐานุสรณ์ กรมศิลปากร ได้จัดโครงการ “กิจกรรมทวิปัญญา” ครั้งที่ ๑๖ ประจำปี ๒๕๔๑ เรื่อง “ไกล่ศาสนา ห่างไกลยาเสพติด” ณ หอวิชาฐานุสรณ์ (บริเวณหอสมุดแห่งชาติ) ในวันศุกร์ที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ เวลา ๑๓.๓๐ น. มีวิทยากร คือ พระพิพิธธรรมสุนทร วัดสุทัศน์เทพวราราม ศาสนาจารย์มาโนชญ์แจ่มมุก และนายศรธรรม เทพพิทักษ์ ดารานักร้องชื่อดัง โดยมีนายพัชระ สารพิมพา เป็นผู้ดำเนินรายการ

กิจกรรมทวิปัญญา เป็นโครงการที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเผยแพร่พระเกียรติคุณในสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และจะเป็นการเสริมสร้างภูมิปัญญาให้แก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา

และประชาชนทั่วไป

สำหรับการอภิปรายเรื่อง “ไกล่ศาสนา ห่างไกลยาเสพติด” เป็นการอภิปรายเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชน และเยาวชนได้ทราบถึงความสำคัญของปัญหาเสพติดที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนในสังคมไทย ซึ่งไม่ใช่ปัญหาเล็กน้อยที่หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดจะพึงรับผิดชอบโดยลำพัง แต่เป็นความร่วมมือกันของทุกสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสำหรับพฤติกรรมของเยาวชนก็ควรมีบทบาทไม่แพ้กัน

กรมศิลปากร จัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน “ศิลปากรสัญจรสู่โรงเรียน” นำร่องที่ ร.ร.วัดสังเวช

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร ได้จัดกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกศิลปวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์ภารกิจของกรมศิลปากรในด้านต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประจำปี ๒๕๔๑ เรียกว่า “ศิลปากรสัญจรสู่โรงเรียน” ครั้งที่ ๑ ที่โรงเรียนวัดสังเวช เขตพระนคร ในวันศุกร์ที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกศิลปวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีการฉายวิดีโอ สไลด์ ด้านศิลปวัฒนธรรมต่างๆ มีการบรรยายพิเศษเรื่อง “เยาวชนไทยร่วมใจอนุรักษ์มรดกไทย” โดยผู้เชี่ยวชาญ นายพนวัฒน์ สมพื้น และนายพลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ และการแสดงนิทรรศการภาพถ่ายศิลปวัฒนธรรมไทย และนอกจาก

นี้ยังได้มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนอภิปรายเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกไทยในความคิดฉัน” อีกด้วย โดยกิจกรรมในครั้งนี้จะมีรองอธิบดีกรมศิลปากร (นางกนกพร อรรถการธนะ) เป็นประธาน

สำหรับกิจกรรม “ศิลปากรสัญจรสู่โรงเรียน” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ศิลปวิทยาการมรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนในการอนุรักษ์มรดกไทย และจะเป็นการรวบรวมแนวคิดของนักเรียนในการอนุรักษ์ ซึ่งจะเป็แนวทางในการดำเนินงานในระดับสูงต่อไป และจะช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและบุคลากรในการปฏิบัติงานอนุรักษ์อีกด้วย ดังนั้นกิจกรรมนี้ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์จึงได้จัดนำร่องขึ้นที่โรงเรียนวัดสังเวชก่อน จากนั้นก็จะจัดกิจกรรมหมุนเวียนไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ต่อไป

หอสมุดแห่งชาติ จัดอภิปรายเรื่อง “พบนักเขียนรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑”

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดการอภิปรายเรื่อง “พบนักเขียนรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑” ในวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

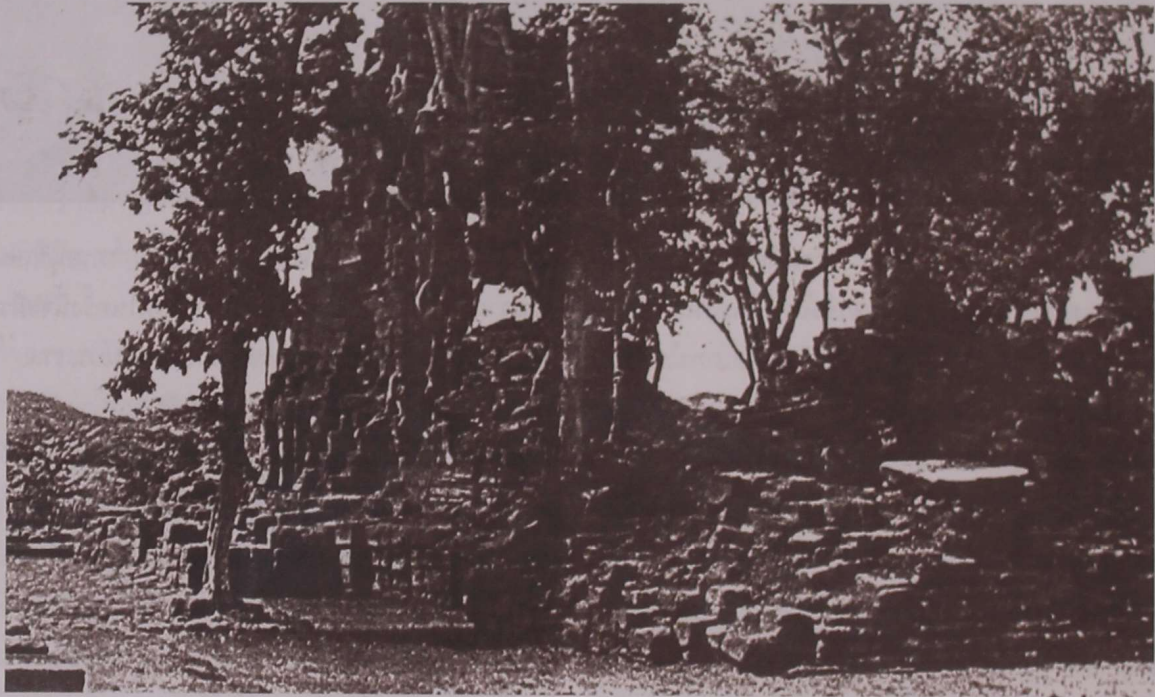
การอภิปรายครั้งนี้ จะมีนักเขียนรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งเอเชีย หรือซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จาก ๙ ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า ลาว สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลัม และเวียดนาม เป็นวิทยากร และมี

รศ.ประทุมพร วัชรเสถียร ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

วัตถุประสงค์ในการจัดอภิปรายก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการนักเขียนและวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ที่สนใจในการค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมของเอเชีย และเพื่อเผยแพร่ความรู้และทัศนคติของนักเขียนรางวัลซีไรต์ที่มีต่อวรรณกรรมและสังคม ดังนั้นจึงขอเชิญท่านที่สนใจเข้าร่วมฟังการอภิปรายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

แผ่นศิลาฤกษ์ ที่ปราสาทเมืองสิงห์ จ.กาญจนบุรี

พีรพน พิสนุพงศ์

๑. แผ่นศิลาฤกษ์ (?) ที่มุมระเบียงคตด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ความนำ

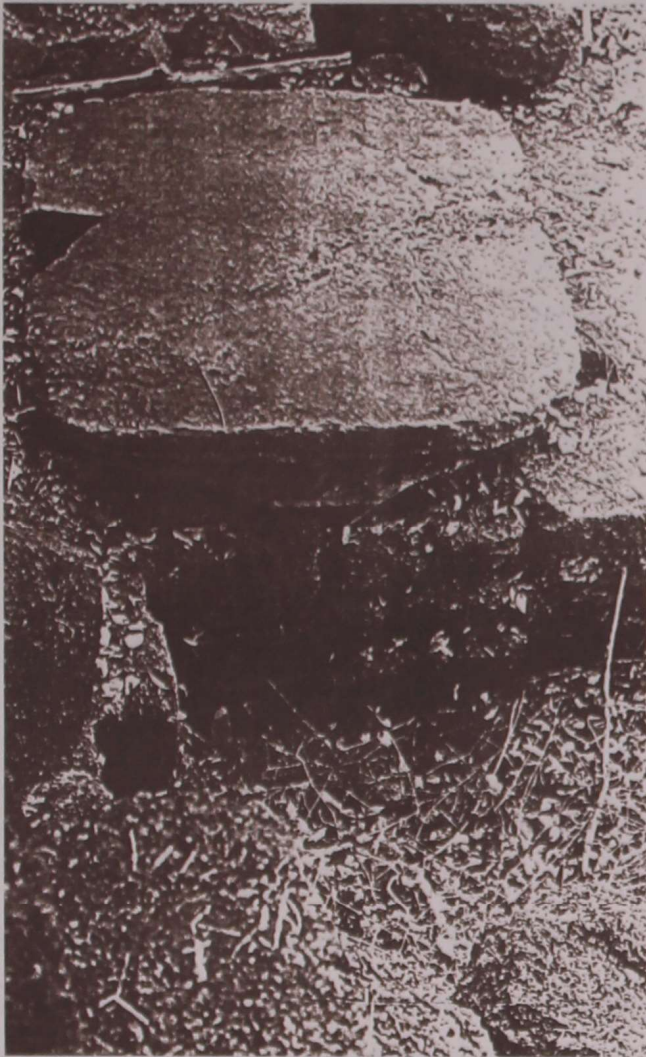
ปราสาทเมืองสิงห์ ตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย ในเขตตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นปราสาทก่อด้วยศิลาแลงฉาบปูน ตั้งอยู่ใจกลางเมืองสิงห์ ซึ่งเป็นเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคันดินกำแพงเมือง และคูเมืองล้อมรอบ ๗ ชั้น กำแพงเมืองชั้นในสุดก่อด้วยศิลาแลง

ภายในเมืองมีโบราณสถาน ๔ แห่ง ที่สำคัญที่สุดคือตัวปราสาท ซึ่งเป็นอาคารขนาดใหญ่ ก่อด้วยศิลาแลงฉาบปูน มีแผนผังเป็นรูปกากบาทต่อเนื่องกัน ประกอบด้วยระยะเบียงคต ชุมประตู่ (โคปุระ) ชุมทิศ บรรณาลัย และปราสาทประธาน ลักษณะของแผนผังและรูปแบบ

อาคาร มีลักษณะของศิลปะขอมแบบบายน ซึ่งแพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ หรือประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ นอกจากนี้ ยังได้พบพระพุทธรูปนาคปรก พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร และรูปนางปรัชญาปารมิตาจำนวนมากในการขุดค้นขุดแต่งบริเวณปราสาทแห่งนี้ และประติมากรรมที่สำคัญที่สุดเห็นจะได้แก่ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเปล่งรัศมี ซึ่งสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่เคยพบในประเทศไทย ปราสาทเมืองสิงห์แห่งนี้ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียน การดำเนินการขุดแต่งและบูรณะจนแล้วเสร็จ และได้รับการเปิดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์อย่างเป็นทางการในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๐

การพบแผ่นศิลาฤกษ์

แผ่นศิลาฤกษ์ที่ปราสาทเมืองสิงห์เป็นแผ่นหินทราย ซึ่งจากภาพถ่ายเก่าที่บ้านทีกไฉ่ในช่วงที่มีการขุดแต่งปราสาทพบว่า มี ๓ ชั้นได้ตกอยู่ที่ขุมทิศมุมตะวันออกเฉียงเหนือ มุมตะวันตกเฉียงเหนือ และมุมตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนที่มุมตะวันตกเฉียงใต้ไม่ปรากฏแผ่นหินทรายในภาพถ่ายเก่า แผ่นหินทราย ๒ แผ่นจาก

๒. แผ่นศิลาฤกษ์ (?) ขณะพบอยู่ในลักษณะวางคว่ำ

มุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมุมตะวันตกเฉียงเหนือ ได้ถูกนำมาตั้งคว่ำหน้าไว้ที่ริมกำแพงแก้วมุมตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาท

ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑ อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ได้สังเกตเห็นว่ามีร่องรอยคล้ายรอยสลักอยู่ด้านใต้ของแผ่นหินทั้ง ๒ แผ่น จึงได้

ดำเนินการพลิกแผ่นหินทั้ง ๒ แผ่น และพบว่ามีย่องรอยการแกะสลักและฉาบปูน จึงได้ดำเนินการวาดภาพถ่ายภาพ และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม

ลักษณะของแผ่นศิลาฤกษ์

แผ่นศิลาฤกษ์แผ่นที่ ๑ แผ่นศิลาฤกษ์แผ่นนี้แต่เดิมตกอยู่ที่ขุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาพประกอบที่ ๑ และ ๒) แผ่นหินแผ่นนี้ทำขึ้นจากหินทรายสีชาวลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้าง ๑.๙๓ - ๒.๐๘ เมตร หนา ๓๘ เซนติเมตร สลักเป็นรูปเส้นกากบาท ขนาดเส้นกว้าง ๔๒ เซนติเมตร ตัดกันตรงกลาง และจากบริเวณที่เส้นกากบาทตัดกันจะมีเส้นทะแยงขนาดกว้าง ๖ เซนติเมตร ออกไปที่มุมของแผ่นหินทุกมุม ลักษณะคล้ายกับจักรราศีในการพยากรณ์ทางโหราศาสตร์ นอกจากภาพสลักเป็นรูปดังกล่าวแล้ว ยังพบว่ามีร่องรอยการฉาบผิวหน้าด้วยปูนขาว และมีการเจาะรูขนาด ๓ เซนติเมตร ๓ แนว แนวละ ๓ คู่ โดยแนวกลางจะเจาะบนเส้นตั้งของเส้นกากบาท (ภาพประกอบที่ ๓)

แผ่นศิลาฤกษ์แผ่นที่ ๒ แผ่นศิลาฤกษ์แผ่นนี้จากภาพถ่ายเก่าพบว่าตกอยู่บริเวณขุมทิศที่มุมตะวันตกเฉียงเหนือ (ภาพประกอบที่ ๔) แผ่นหินแผ่นนี้ทำขึ้นจากหินทรายสีชมพู ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้าง ๑.๙๕ - ๒.๐๐ เมตร หนา ๔๒ เซนติเมตร มุมด้านข้างหักหายไปด้านหนึ่ง ด้านหน้าสลักเป็นรูปกากบาทและเส้นทะแยงเหมือนกับแผ่นแรก รวมทั้งมีการเจาะรูและมีการฉาบปูนเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายเก่าพบว่า ศิลาฤกษ์ทั้ง ๒ แผ่นนี้คว่ำตะแคงอยู่บนฐานของระเบียงคต กับชั้นที่ปรากฏในภาพที่บริเวณขุมทิศมุมตะวันออกเฉียงใต้ (ภาพประกอบที่ ๕) แล้ว และเนื่องจากศิลาฤกษ์ที่พบในปราสาทขอมโดยทั่วไปนั้นมักพบที่ยอดปราสาท หรือที่ฐานปราสาท ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าศิลาฤกษ์ ๒

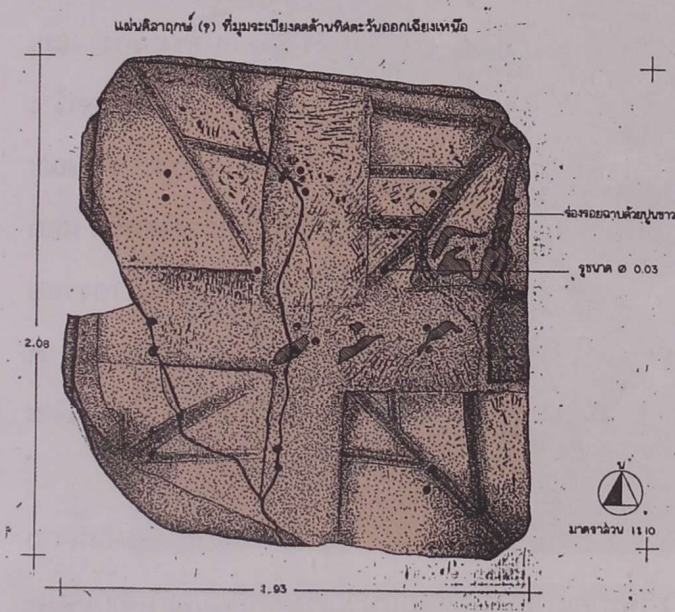
แผ่นนี้เดิมคงจะอยู่บริเวณตอนบนหรือส่วนหลังคาของ
ซุ้มทิศที่มุมของระเบียงคต และจะมีครบทุกซุ้มทิศซึ่ง
หมายถึงจะต้องมีแผ่นศิลาฤกษ์เช่นเดียวกันนี้อีก ๒ แผ่น

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแผ่นศิลาฤกษ์ที่ปราสาทเมืองสิงห์

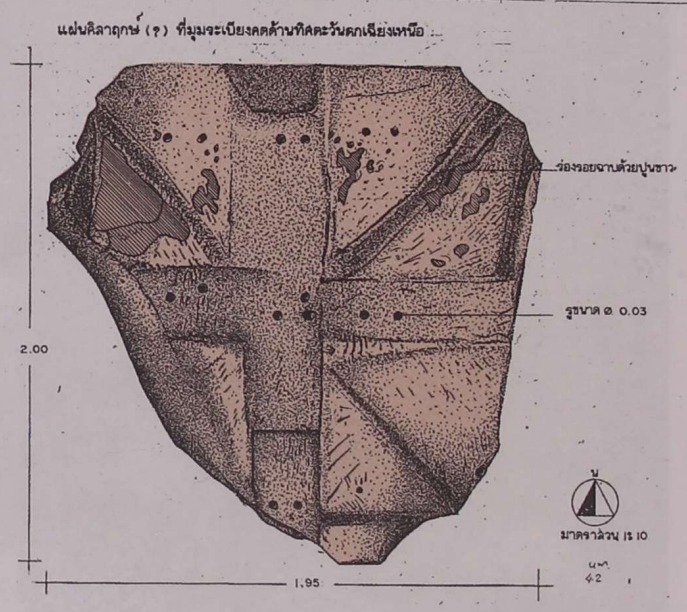
จากลักษณะของลวดลายบนแผ่นหินซึ่งเป็นเส้น
กากบาทและเส้นทะแยง สันนิษฐานได้ว่าเป็นแผ่นศิลา-
ฤกษ์ เปรียบเทียบได้กับแผ่นศิลาฤกษ์ที่พบที่ปราสาท
เขาพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาท

เจียงหรือตามทิศเฉียง เมื่อรวมกันก็จะเป็นทิศหลักและ
ทิศเฉียงทั้งหมด ๘ ทิศ และพื้นที่ตรงที่เส้นแกนทิศหลัก
ตัดกันจะเป็นแกน

ลักษณะของเส้นทิศทั้ง ๘ ที่ปรากฏบนแผ่นศิลา-
ฤกษ์นี้ หรือบางครั้งก็พบในลักษณะของดอกบัว ๘ กลีบ
อาจอธิบายได้ถึงวัตถุประสงค์ของผู้ทำแผ่นศิลาฤกษ์นี้เป็น
๒ ประเภท คือ อธิบายตามลักษณะหน้าที่ประโยชน์ใช้
สอยในการใช้เป็นแนวของการวางผังสร้างปราสาทแห่งนี้
โดยใช้เป็นเส้นแกนทิศเหนือ ใต้ ตะวันออก - ตะวันตก

๓. ภาพลายเส้นแผ่นศิลาฤกษ์ (?) ที่มุมระเบียงคตด้านทิศตะวันออก-
เจียงเหนือ ปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

๔. ภาพลายเส้นแผ่นศิลาฤกษ์ (?) ที่มุมระเบียงคตด้านทิศตะวันตก-
เจียงเหนือ ปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

เขาน้อยสีชมพู จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีรอยสลักเป็นร่อง
กากบาทและมีเส้นหรือเจาะเป็นรูตามแนวทะแยงเหมือน
กัน ซึ่งแผ่นศิลาฤกษ์หรือหินฐานหลักที่พบตามปราสาท
เขมรในประเทศไทยมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

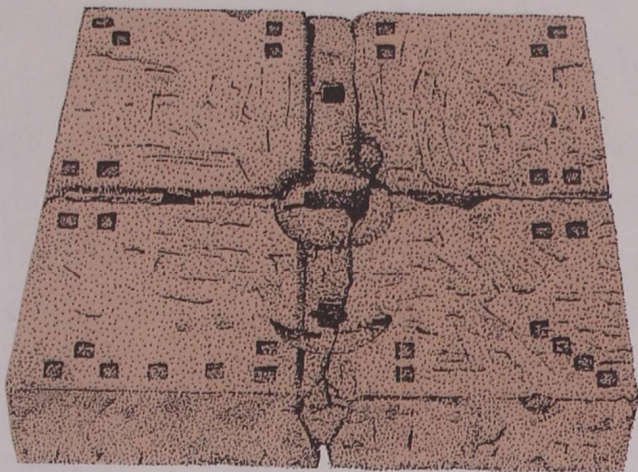
แบบที่ ๑ เป็นแผ่นหินรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสส่วนใหญ่
ที่พบในปราสาทแห่งอื่น ๆ จะมีขนาดกว้างประมาณ
๔๐ - ๕๐ เซนติเมตร และหนาประมาณ ๑๐ เซนติเมตร
ซึ่งจะเล็กกว่าที่พบที่ปราสาทเมืองสิงห์มาก ลักษณะของ
แผ่นศิลาฤกษ์ หรือแผ่นฐานรากแบบนี้ จะมีร่องกากบาท
ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นแถวทิศหลัก และอาจมีร่องตามแนว

จากมุมหนึ่งของอาคารไปสู่อีกมุม เช่นเดียวกับหมุดที่ใช้
ในการวางแนวในการก่อสร้าง

อีกประการหนึ่งคือการอธิบายคติในศาสนา หรือ
เป็นปรัชญาของผู้สร้างที่แฝงไว้กับการทำแผ่นศิลาฤกษ์
ซึ่งอาจหมายถึงทิศทั้ง ๑๐ อันได้แก่ ทิศหลัก ๔ ทิศ
(เบื้องหน้า เบื้องหลัง เบื้องซ้าย และเบื้องขวา) ทิศเฉียง
๔ ทิศ ทิศเบื้องบน ๑ ทิศ และทิศเบื้องล่างอีก ๑ ทิศ
โดยมีจุดศูนย์กลางซึ่งแกนทิศหลักตัดกันเป็นแกนกลาง
หรือถือว่าเป็นบริเวณที่ไร้มิติ แกนทิศทั้ง ๔ นี้ อาจ
หมายถึงมณฑลของพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ หรือ

มานุสสุพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ตามคติศาสนาพุทธแบบ
มหายาน อันได้แก่ พระพุทธเจ้ากัณโธกับพระพุทธเจ้า
ศรีอาริยมตไตรที่แกนกลางกับทิศเหนือ ซึ่งอาจมีการ
วางตำแหน่งสลับกันบ้าง พระพุทธเจ้าโกนาคมน์ประจำ
ทิศตะวันออก พระพุทธเจ้ากัสสปทางทิศใต้ และ
พระพุทธเจ้าศรีศากยมุนีทางทิศตะวันตก หรืออาจหมายถึง
ถึงมณฑลของพระชินพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ ซึ่งประจำ
ทิศทั้ง ๕ คือ พระไวโรจนะ (ปางปฐมเทศนา) อยู่ที่
แกนกลาง พระอโฆมลลิตี (ปางประทานอภัย) อยู่ทาง

45.5 ซม

๕. ภาพลายเส้นแผนศิลาฤกษ์ (?) ที่ปราสาทเขาน้อยสิขมพู อำเภอรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี

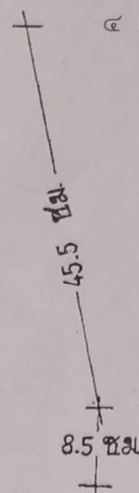
ทิศเหนือ พระอักษะโยกะ (ปางมารวิชัย) อยู่ทางทิศ
ตะวันออก พระรัตนลัมภวะ (ปางประทานพร) อยู่ทาง
ทิศใต้ และพระอมิตาภะ (ปางสมาธิ) อยู่ทางทิศตะวันตก
นอกจากนี้สัญลักษณ์ลายเส้นดังกล่าวยังอาจหมายถึง
เทวดาประจำทิศทั้ง ๘ หรือหมายถึงจักรวาล หรืออาจ
หมายถึงจักรราศีทั้ง ๑๒

แบบที่ ๒ คือ แบบที่เป็นหินสี่เหลี่ยมรูปกล่อง
ตอนบนจะเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ เป็นแนว ๙ ช่อง ๑๖
ช่อง ๒๕ ช่อง ส่วนใหญ่ที่พบจะมีช่องใหญ่อยู่ตรงกลาง
ตัวอย่างเช่น ที่พบที่ปราสาทเขาน้อยสิขมพู จังหวัด

สระแก้ว หินสี่เหลี่ยมรูปกล่องนี้สันนิษฐานว่าเป็นอาศาร-
คิลา หรือหินหลักของสิ่งก่อสร้างแบบเดียวกับที่พบตาม
โบราณสถานในประเทศศรีลังกา โดยช่องเหล่านี้จะบรรจุ
เพชรนิลจินดา แผ่นโลหะ อักษร หรือสิ่งของตัวแทน
ของเทพทิศต่าง ๆ บรรจุไว้ตามช่องเหล่านี้

หินฐานหลักที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมรูปกล่องนี้เคยพบ
ที่ปราสาทเมืองสิงห์ เมื่อคราวขุดแต่งบูรณะ จำนวน ๒
ก้อน เป็นลูกบาศก์ขนาดแต่ละด้านกว้าง ๑๒ - ๑๓
เซนติเมตรก้อนหนึ่ง และลูกบาศก์ขนาดแต่ละด้านกว้าง
๑๔ เซนติเมตรก้อนหนึ่ง ทำจากหินทรายสีขาวนวลและ

สีชมพู ด้านบนจะเป็นช่อง ๑๖ ช่อง เป็นแนว
๔ แนว ๆ ละ ๔ ช่องทั้ง ๒ ก้อน

บรรณานุกรม

- สุจิตต์ วงษ์เทศ และพิเศษ เจียจันทร์พงศ์, ๒๕๓๐, **เมืองสิงห์
และปราสาทเมืองสิงห์**, กรมศิลปากร จัดพิมพ์
(กรุงเทพฯ : บริษัท โมเดิร์นเพรส จำกัด)
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ศ.มล., ๒๕๒๗, **พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร
อินเดีย**, (กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา)
- เอเดรียน สอนตกราส, ๒๕๔๑, **สัญลักษณ์แห่งพระสถูป**,
รศ.ดร.ภัทรพร สิริกาญจน และธรรมเกียรติ กั่นอริ
บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ)
- หน่วยศิลปากรที่ ๕ กองโบราณคดี กรมศิลปากร, ๒๕๓๒,
**รายงานการขุดแต่งปราสาทเขาน้อยสิขมพู ตำบล
คลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี**,
เอกสารพิมพ์ดีดอัดสำเนา

หอรระฆังวัดศรีบุญเรือง เมืองกุมภวาปี

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น

หอรระฆังวัดศรีบุญเรือง อ.กุมภวาปี อุดรธานี

“หอรระฆัง” นั้น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอาคารเสนาสนะที่สำคัญยิ่งของวัดเมื่อครั้งอดีตกาล ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยก่อนการรับรู้เกี่ยวกับเวลายังไม่เป็นที่แพร่หลายดังเช่นในปัจจุบัน หอรระฆังจึงเป็นหออาณัติประจำวัดที่คอยให้สัญญาณแก่ภิกษุสงฆ์และสามเณรได้ฟังทราบถึงเวลาสำหรับการปฏิบัติสมณกิจโดยพร้อมเพรียงกัน และนอกจากนี้ก็ยังเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนรอบวัดที่อาศัยฟังเสียงของระฆังเพื่อจะได้ทราบเวลาอีกด้วย

ลักษณะโดยพื้นฐานของหอรระฆังทั่วไปนั้น มัก

สร้างเป็นหอสูงและมีผนังเปิดโล่ง เพื่อให้เสียงของระฆังก้องกังวานออกไปทุกทิศทาง อย่างไรก็ตามหอรระฆังในภาคต่าง ๆ ก็ย่อมมีลักษณะรูปทรง และการประดับตกแต่งที่ต่างกันออกไปตามรสนิยมของช่างในแต่ละพื้นที่ แต่ก็ล้วนแสดงถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่นของช่างที่พยายามสรรค์สร้างงานที่ดีที่สุดเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ในภาคอีสานของไทยนั้น พบหอรระฆังอยู่หลายรูปแบบเช่นกัน ซึ่งแต่ละแบบแม้จะมีความแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่ก็มีพื้นฐานเช่นเดียวกัน คือ เป็นอาคารสูงและมีผนังเปิดโล่ง ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว สำหรับข้อเขียนชิ้นนี้จะขอกกล่าวถึง หอรระฆังไม้ที่วัดศรีบุญเรือง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่มีความงดงามแปลกตา และถือเป็นงานศิลปกรรมที่มีคุณค่ายิ่งชิ้นหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี

สืบประวัติวัดศรีบุญเรืองและหอรระฆัง

วัดศรีบุญเรือง ตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านนาแบก ตำบลเวียงคำ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยถ้าออกเดินทางจากตัวอำเภอกุมภวาปี ให้มาตามถนนสาย ๒๓๕๐ ประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็จะพบวัดศรีบุญเรืองอยู่ติดถนนด้านขวามือ

วัดศรีบุญเรืองแห่งนี้ จากหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๐ ของกรมการศาสนา กล่าวว่า ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ แต่เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า วัดนาแบก สร้างขึ้นโดย พระอาจารย์อบมา อายุวฒโฑ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และนายสีหาวงค์ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกเป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยวัดนี้ได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ ส่วนหอรระฆังที่

วัดศรีบุญเรือง จากการตรวจสอบข้อมูลในหนังสือ “ประเพณีท้องถิ่น อนุสรณ์งานผูกพัทธสีมา ๒๕ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๖” ซึ่งเรียบเรียงโดย พระอธิการคำหวัง จนทบุญโญ ให้รายละเอียดไว้ว่า ได้สร้างหอรระฆังขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งขณะนั้นมีพระอธิการประสิทธิ์ ปสิทธิโก เป็นเจ้าอาวาส สำหรับช่างผู้นำในการก่อสร้างคือ

รายละเอียดส่วนของเรือนระฆังด้านบน

พ่อใหญ่สี ประสงค์สุข นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ นายณรงค์ รัตนรองใต้ อายุ ๖๐ ปี ซึ่งเป็นผู้ร่วมในการก่อสร้างครั้งนั้นด้วย ได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า พ่อใหญ่สี ประสงค์สุข ได้เริ่มเตรียมตัดไม้มาทำเสาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕ และได้ช่วยกันสร้างขึ้นโดยมิได้คิดค่าใช้จ่ายจากทางวัดเลย โดยรูปทรงของหอรระฆังนั้นพ่อใหญ่สีเป็นผู้ออกแบบเองทั้งหมด แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าพ่อใหญ่สีได้เสียชีวิตไปเมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว

หอรระฆังของวัดศรีบุญเรืองได้ใช้ประโยชน์สมตามที

ตั้งใจมาแต่แรก จนกระทั่งเมื่อราว ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา ก็ได้เลิกใช้งาน เนื่องจากมีปลวกขึ้นกัดกินเสาไม้บางต้น ประกอบกับถูกพายุพัดทำให้ตัวอาคารอยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคง จึงไม่มีผู้ใดกล้าขึ้นไปใช้งานอีก ด้วยเหตุดังกล่าว หอรระฆังแห่งนี้จึงถูกปล่อยทิ้งร้างตั้งแต่นั้นมา

ลวดลายสลักไม้ประดับตกแต่งส่วนของเสาหอรระฆัง วัดศรีบุญเรือง

ภูมิปัญญาไทยในหอรระฆัง

หอรระฆังของวัดศรีบุญเรืองมีรูปทรงโดยรวมเป็นอาคารเครื่องไม้หลังคาทรงปราสาท มีโครงสร้างหลักก่อด้วยเสา ๔ ต้น ปลายสอบขึ้นด้านบน มีบันไดขึ้นอยู่ด้านหน้า ส่วนพื้นที่อาคารหลังนี้ช่างได้ปั้นปูนเป็นรูปพญานาค ๒ ตัว กระจหวัดรัดกัน อ้อมโคนเสาทั้ง ๔ ต้น โดยมีปลายหางวนอยู่ตรงกลาง และมีหัวพญานาคโผล่ที่บันไดทางขึ้น ซึ่งปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ชำรุดมาก ตัวอาคารก่อเป็นโถงโล่ง ๓ ชั้น ซ้อนลดหลั่นกัน โดยแต่ละ

ชั้นปูพื้นไม้สำหรับใช้เป็นฐานพักของบันได เพื่อไม่ให้ บันไดสูงชันจนเกินไป ส่วนบนสุดสร้างเป็นเรือนระฆัง มี ลักษณะเป็นห้องโถง แต่มีผนังรอบด้าน และตรงกลาง ห้องใช้เป็นทีแขวนระฆัง

ส่วนยอดหลังคาของห้องโถงเรือนระฆังนี้ ทำเป็น ทรงปราสาทซ้อนลด ๓ ชั้น โดยชั้นล่างเป็นทรงจั่วที่ ประดับด้วยซ้อฟ้า ใบระกา ทางหงส์ ทั้ง ๔ ด้าน ชั้นต่อไปเป็นทรงเดียวกัน แต่มีขนาดเล็กลงก่อซ้อนสลับไว้หว่างมุมจั่วล่าง หลังคาบนสุดสร้างเป็นทรงสามเหลี่ยมสูง ส่วนยอดก่อเป็นปล้องไฉนเรียวยาว ปลายเป็นหยาดน้ำค้างทรงดอกบัวตูม

ความงดงามของหอรระฆังนี้ นอกจากมีรูปทรงที่แปลกตาแล้ว ยังพบว่ามีการแกะสลักไม้ประดับหอรระฆัง ได้อย่างงดงาม ลวดลายทั้งหมดล้วน แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ของช่าง พื้นถิ่นแถบนี้ได้เป็นอย่างดี

ลวดลายแกะไม้เหล่านี้มีความ

ละเอียดงดงามมาก โดยเฉพาะบริเวณขอบเสาข้างนอก แต่ละต้น แกะเป็นรูปสิงห์และสิงห์ปืนเสาได้อย่างเป็น ธรรมชาติ ส่วนลายประดับเสาแกะเป็นช่อง ๆ มีลวดลาย แตกต่างกันไป เช่น ลายดอกไม้กลีบแหลม ๘ กลีบ ลายคนชกมวย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสลักไม้ ติดประดับด้านนอกของพื้นอาคาร โดยแกะลายประดิษฐ์ อยู่ในกรอบไม้ของแนวยาวติดต่อกันไป ซึ่งลวดลายสลัก ไม้เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าดูน่าชมอย่างยิ่ง

ท้ายบท

แม้ว่าหอรระฆังของวัดศรีบุญเรืองจะมีอายุไม่มาก เท่าใดนัก แต่งานศิลปกรรมดังกล่าวก็มีคุณค่ายิ่งทางด้าน สุนทรียศาสตร์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็น ถึงภูมิปัญญาพื้นถิ่นของชาวกุมภวาปีที่ควรได้รับการ สืบสานให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อไปได้รับรู้และร่วมชื่นชม

กับมรดกไทยชิ้นนี้ ซึ่งทางสำนักงานโบราณคดีและ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น กำลังอยู่ ในระหว่างการดำเนินการเพื่อประกาศขึ้นทะเบียน หอรระฆังวัดศรีบุญเรืองแห่งนี้ให้เป็นโบราณสถานสำคัญ ของชาติในโอกาสต่อไป

แผ่นไม้ที่มีการแกะสลักลวดลายประดิษฐ์ เพื่อใช้ประดับหอรระฆังวัดศรีบุญเรือง

อ้างอิง

๑. กรมการศาสนา, ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๐, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔, หน้า ๓๘๔.
๒. พระอธิการคำหวง จันทบุญโย, ประเพณีท้องถิ่น อนุสรณ์ งานผูกพัทธสีมา ๒๕ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๖, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
๓. ข้อมูลสัมภาษณ์ นายณรงค์ รัตนรองใต้ บ้านเลขที่ ๖๗ หมู่ ๑ บ้านนาแบก ตำบลเวียงคำ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

เดือนเก้า...พระราชพิธีตุลาการ (ต่อจากปกหน้าใน)

แล้วมีสมโภชการเลี้ยง ในนั้นว่า “ขายเงินขวาทอง” แต่จะเป็นสิ่งใดก็ไม่ทราบ เห็นจะเป็นบายศรี เป็นเสร็จการพระราชพิธี

พระราชพิธีตุลาการมีการแห่พระอัคมเหสี แต่คงจะเลิกไปเนื่องจากเลิกใส่เครื่องประดับศีรษะ อันบ่งบอกถึงยศศักดิ์ในหมู่สตรีชาววัง ซึ่งเคยมีปรากฏอยู่ในกฎหมายเถียรบาลว่า มีเครื่องประดับตกแต่งลดหลั่นกันเป็นชั้นตามยศ เช่น พระอัคมเหสี พระราชเทวี ทรงราโชปโภค มีมงกุฎ เกือกทอง อภิรมสามชั้น พระราชยานมีจำลอง หรือ หลานเธอ เอก โท ใส่ศิโรตฐานมียกกลม เสื้อโศกแพรดารารการเลว เป็นต้น ซึ่งชื่อเครื่องประดับผมและผ้าถุงห่มเหล่านี้ดูแปลกหูไปทั้งสิ้น จะคะเนรูปลักษณะและสีสันลวดลายไม่มีใครถูก เพราะกาลล่วงมาหลายร้อยปีแล้วและยังหารูปดูได้ยาก เพราะในสมัยรัชกาลที่ ๕ หรือก่อนหน้านั้นก็ยังไม่นิยมการวาดรูปไว้ ซึ่งมีส่วนเป็นเหตุให้พระราชพิธีตุลาการนี้เลิกไป แต่จะเลิกไปเมื่อใดนั้นไม่ระบุชัด แต่ในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ไม่เคยปรากฏพระราชพิธีนี้เลย จึงถือว่าเป็นพิธีที่สูญสิ้นไปแล้ว

นอกจากพระราชพิธีตุลาการซึ่งเป็นพระราชพิธีประจำเดือนเก้าแล้ว ในเดือนนี้ยังปรากฏพระราชพิธีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งแม้เป็นเพียงพระราชพิธีจรกก็คือพระราชพิธีพืชมงคล

พระราชพิธีพืชมงคลเป็นพิธีขอฝน แม้ไม่มีปรากฏอยู่ในกฎหมายเถียรบาลและในจดหมายเหตุหลวงหวัด แต่จะว่าไม่เคยทำที่กรุงเก่าก็ว่าได้ ด้วยในตำราของพราหมณ์ก็มีระบุว่า เดือนเก้า พระราชพิธีพืชมงคลมหาเมฆบูชา มีวิธีทำที่ชัดเจน อนึ่งการพระราชพิธีก็ดูเป็นพิธีสำคัญ เมื่อเกิดคราวฝนแล้ง ข้าวยากหมากแพง ซึ่งในพระราชพงศาวดารกรุงเก่าก็มีข้าวแพงหลายครั้ง จะเลิกพระราชพิธีนี้คงไม่ได้ แต่

บางปีฝนบริบูรณ์ก็ยกเว้นไม่ได้ทำ ต่อเมื่อเป็นปีที่ฝนแล้งจึงได้ตั้งพระราชพิธีตามที่นี้เป็นแบบอย่างสืบมา

ย้อนไปเมื่อครั้งกรุงสุโขทัย การพระราชพิธีนี้คงจะเป็นพระราชพิธีประจำปี นางนพมาศได้กล่าวถึงโดยเนื้อความละเอียด แต่พิธีที่ทำนั้นดูต่างไปจากตำราพราหมณ์ พิธีตามตำราพราหมณ์ทำเป็นอย่างไรจะขอฝนให้ตกเดี๋ยวนี้ ด้วยอาศัยเสกเวทมนตร์เรียกบั้ง ด้วยอาศัยล่อพระพิรุณบ้าง แต่พิธีที่สุโขทัยนั้นเป็นการตั้งท่าขอให้บริบูรณ์ทั่วไป โดยมีการทำพิธีของพราหมณาจารย์ตั้งเกยสี่เกยที่ลานหน้าพระเทวสถานหลวง ประดับด้วยแตงทอง อันกระทำด้วยหญ้าคา หญ้าตีนนก อ่างทองสัตตโลหะ อ่างหนึ่งเต็มไปด้วยข้าวเปลือก คือ ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว อ่างใส่มูลดินอันเจือด้วยโคลมัย (ขี้วัว) อ่างปลูกถั่ว งา ปลูกมะม่วง มะพร้าว และอ่างปลูกหญ้าแพรกหญ้าละมาน เมื่อได้ฤกษ์จึงบวงสรวงพระเป็นเจ้า ตั้งสัตยาธิษฐานขอฝนให้ตกชุกทั่วเขตกรุงสุโขทัย

การพระราชพิธีพืชมงคลแต่เดิมมีแต่พิธีพราหมณ์ ส่วนการพระราชพิธีสงฆ์ เห็นว่าคงเกิดภายหลังพิธีพราหมณ์ และเอาอย่างพราหมณ์นั่นเอง

สิมวัดบ้านลาน

กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น

สิมวัดบ้านลาน

สิมวัดบ้านลาน...ศาสนสถานพื้นบ้าน ในเขตตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดสองห้องบนฐานบัวลูกแก้ว ผนังทึบตันตามแบบสิมก่อผนังด้านข้างเจาะช่องหน้าต่างด้านละสองช่อง ประตูทางเข้าอยู่ทางทิศตะวันออก

ที่สำคัญและงดงามคือ ฐานแป้นบนผนังด้านนอกถ่ายทอดเรื่องราวพระชาติสุดท้ายก่อนบรรลुพระโพธิญาณแห่งองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า.....พระเวสสันดรชาดก

จากผนังด้านหน้าคือทิศตะวันออก กล่าวถึงกัณฑ์ทศพร บรรยายภาพพระนางผุสดีขอพรจากพระอินทร์

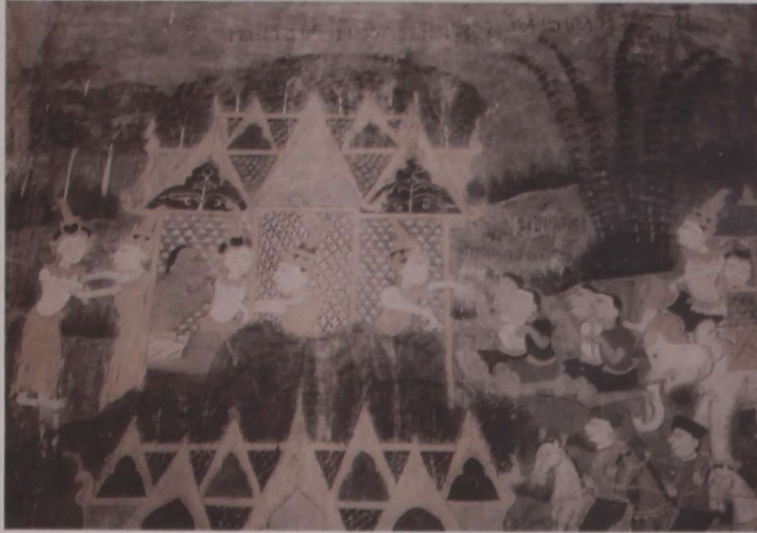
ลืบประการ ก่อนลงมาจุติยังโลกมนุษย์ ถัดมาเป็นภาพกรุงสีพี พระเจ้าสุทนต์และพระนางผุสดีประทับอยู่ในปราสาท ช่วงล่างบรรยายภาพพระเวสสันดรพระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์แก่พราหมณ์เมืองกลิงคราช

เวียนซ้ายมาทางผนังด้านทิศเหนือ เป็นภาพพระเวสสันดร พระนางมัทรี และพระกัณหา พระชาลี เสด็จออกจากกรุงสีพี มีพราหมณ์มาทูลขอม้าเทียมราชรถในกัณฑ์หิมพานต์

ถัดมาบรรยายภาพทานกัณฑ์ ขณะทั้งสี่พระองค์เสด็จในป่าหิมพานต์อันมีต้นนารีผลเป็นสื่อแสดงอยู่ มีชาวบ้านมาทูลขอราชรถและละมั่งซึ่งเหวดาถวายให้แทนม้า

ห้องสุดท้ายบนผนังด้านเหนือ เป็นภาพกัณฑ์
วนประเวศน์ พระเวสสันดร พระมเหสี และโอรสธิดา
เสด็จถึงเมืองเจตนคร พระเจ้าเจตราชและราษฎรขอให้
พระองค์ครองเมือง แต่พระองค์ปฏิเสธ

บนผนังด้านหลังคือทิศตะวันตก บรรยายห้ากัณฑ์
ในหนึ่งห้องภาพ เริ่มจาก

ภาพด้านหน้าแสดงกัณฑ์ทศพรและภาพพระเวสสันดรถวายช้างปัจจัยนาเคนทร์แด่
พราหมณ์เมืองกลิงคราช

กัณฑ์ชูชก ภาพชูชกและนางอมิตตดาอยู่บนเรือน
นางอมิตตดาไปตักน้ำจากนางพราหมณ์ดำทอและรุ่มทำร้าย
ภาพชูชกกำลังออกเดินทาง นางอมิตตดาออกมาส่ง

กัณฑ์จุลพน ชูชกเดินป่ามาพบพราหมณ์เจตบุตร
พราหมณ์กับสุนัขกำลังทำร้ายชูชก

กัณฑ์มหาพน ชูชกเดินป่าและพักผ่อนในถ้ำ

อจุตฤๅษีชี้ทางไปสู่เขาวงกต

กัณฑ์กุมาร ชูชกลากจูงพระกัณหา พระชาลี ภาพ
เทวดาแปลงองค์เป็นพระเวสสันดรและพระนางมัทรีมา
เลี้ยงดูสองกุมาร ขณะพักแรมกลางป่า

และกัณฑ์มัทรี บรรยายภาพพระนางมัทรีทรงเก็บ
ผลไม้ ขณะเสด็จกลับมีพญาสัตว์สามตัวนอนขวางทางอยู่

เวียนมาถึงผนังด้านทิศใต้ เป็นภาพชูชก
พาสองกุมารเข้ากรุงสีพี พระเจ้าสีหนุชัยทรงจัด
ราชรถไปรับพระเวสสันดรและพระนางมัทรีกลับ
เมือง ในกัณฑ์ฉกษัตริย์

ภาพขบวนเสด็จกลับเข้าเมือง ในนครกัณฑ์
สุดท้ายเป็นภาพชาวกรุงสีพีเฉลิมฉลอง
การเสด็จคืนสู่กรุงของพระเวสสันดร มีการละเล่น
เช่น หัวล้านชนกันและรำแคน

สีฝุ่นโทนเย็นเด่นด้วยสีคราม ผนวกกับ
ฝีมือและความคิดอิสระของช่างแต้มพื้นบ้าน ทำ
ให้ชูปแต้มที่นี้นอกจากเป็นสิ่งสร้างความงดงาม
และเป็นสื่อถ่ายทอดคติธรรมจากวัดสู่ชาวบ้านแล้ว
ยังนับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี
ชั้นสำคัญ ที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม
ลักษณะอาคารบ้านเรือน รูปแบบการแต่งกาย
ตลอดจนการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ของผู้คนอัน
สะท้อนออกมาจากตัวตน ความเรียบง่ายและคติ
นิยมในพุทธศาสนาของท้องถิ่นผ่านมาทางฝีมือ
จิตรกร

หากคิดจะไป...ก็ไม่ไกลนัก จากตัวจังหวัด
ขอนแก่นมาตามทางหลวงสาย ๒ ถึงแยกบ้านไผ่
เลี้ยวซ้ายเข้าทางสาย ๒๓ (บ้านไผ่ - บรบือ)
ตรงไปจนถึงสามแยกบริเวณบ้านหินตั้ง เลี้ยวขวาเข้าทาง
สาย ๒๓๐๑ ...วัดบ้านลานอยู่ทางด้านขวามือ

เรียบเรียงจาก รายงานสำรวจจิตรกรรมฝาผนัง
วัดมัสฌิมวิทยาราม (วัดบ้านลาน) อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
ปี ๒๕๒๔ ของนางวรรณิภา ณ สงขลา และคณะ

งานแข่งขันครั้งประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถวายเป็นพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๙ ประเภท ที่อำเภอบรบือ

จุฬาทิพย์ หงษ์ทอง
งานประชาสัมพันธ์

ในปี ๒๕๔๑ - ๒๕๔๔ คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย มีมติเห็นชอบให้เป็นปี “การอนุรักษ์มรดกไทย ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการพัฒนาสร้างสรรค์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย” เพื่อเร่งรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

การแสดงชุด “บุษราคัมหม่อม”

สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จัดงานการประกวดและแข่งขันครั้งประวัติศาสตร์ขึ้น ในโอกาสเฉลิมฉลองการยกย่องฟ้าพระอุโบสถที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน ที่วัดขวัญเมืองระบือธรรม (วัดป่า) ในระหว่างวันที่ ๕ - ๗ มิถุนายน ๒๕๔๑ ที่ผ่านมา โดยได้จัดให้มีการแข่งขันมากถึง ๙ ประเภท อันเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของอีสานทั้งสิ้น ซึ่งได้แก่ การแข่งขันบั้งไฟตะไล พลุ ไฟพะเนียง กลองยาวโบราณ กลองยาวประยุกต์ หมอลำ

ดังนั้นชาวอำเภอบรบือและอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ได้ร่วมกันรักษามรดกทางภูมิปัญญาไทยที่

กลอนซึ่ง การขับร้องทำนองสรภัญญะ และการประกวดรำเชิงอีสาน การแข่งขันทั้งหมดนี้ได้รับพระกรุณาธิคุณ

เป็นล้นพ้นจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม-
ราชกุมารี พระราชทานถ้วยรางวัลให้ถึง ๕ ถ้วยด้วยกัน
ซึ่งไม่มีอำเภอหรือจังหวัดใดในประเทศไทยเคยได้รับ
พระราชทานถ้วยรางวัลเป็นจำนวนมากเช่นนี้ จึงเป็น
นิมิตหมายอันดีมิใช่เฉพาะแต่ชาวมหาสารคามเมืองดักกลา
แห่งอีสานเท่านั้น แต่เป็นนิมิตอันดีต่อการดำรงรักษา
ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ควรค่าแก่

การอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่า
ของบรรพบุรุษของชาว
อีสานไว้ให้คงอยู่คู่แผ่นดิน

การจัดงานแข่งขัน
ครั้งประวัติศาสตร์ในครั้งนี้
มีนายชาญชัย ชัยรุ่งเรือง
อดีต ส.ส. จังหวัดมหา-
สารคาม เป็นผู้นำในการ
ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นเหล่านี้ขึ้นมา หลัง
จากที่ห่างหายไปจาก
มหาสารคามตั้งแต่ปี ๒๕๑๘
ดังนั้นในงานนี้จึงได้มีการ
โชว์บั้งไฟแสน และตะไล-
ยักษ์ที่ใหญ่ที่สุดใน
ประเทศไทย พร้อมทั้งการ
แสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่
ชื่อชุด “บุหลกระหม่อม”
ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำ

จังหวัดมหาสารคาม เป็นการนำท่าทางการแสดง และ
เครื่องแต่งกายเลียนแบบมาจากบุหลกระหม่อมที่พบใน
ป่าดูลำพัน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ที่พบ
ได้แห่งเดียวในโลก โดยโรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์

สำหรับการแข่งขันแต่ละชนิดที่จัดขึ้นจะมีกติกาที่
กำหนดไว้คือ ต้องเน้นภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสำคัญ และ
การจัดบั้งไฟแสนในงานนี้ก็จะสอดคล้องกับเทศกาลที่
ชาวอีสานนิยมทำกันในเดือน ๖ หรือเดือน ๗ ก็คือ

พิธีขอฝน ซึ่งมีความเชื่อว่า การจัดพิธีบุญบั้งไฟนั้น
จะเป็นการบูชาพญาแถน เพื่อบันดาลให้พืชผลตลอดจน
ข้าวปลาอาหารในท้องนาอุดมสมบูรณ์ และจะใช้สัญลักษณ์
ที่สื่อถึงเพศสัมพันธ์ อย่างเช่น การแกะสลักอวัยวะเพศ
ชายที่เรียกว่า “บักแบ่น” ร่วมขบวนแห่ และมีเนื้อร้องที่มี
เนื้อหาเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เป็น
เครื่องหมายของความสัมพันธ์ระหว่างฟ้ากับดิน หญิงกับ

การทำบั้งไฟ

ชาย ที่เป็นพลังก่อกำเนิด
ชีวิต และเป็นพลังแห่ง
ความอุดมสมบูรณ์ ไม่ใช่
ใช้เพื่อความสนุกสนาน
หยาบโลน และจุดประสงค์
อีกอย่างหนึ่งในการจัดพิธี
นี้ขึ้น คือ การทำบุญบั้งไฟ
ก็คือ การรื่นเริงครั้งใหญ่
ของชาวอีสานก่อนที่จะ
ลงมือทำนา และเป็นการ
ทดสอบความพร้อมของ
ประชาชนในท้องถิ่นว่ามี
ความสามัคคีกันดีหรือไม่
นับว่าเป็นภูมิปัญญา
ชาวบ้านจริง ๆ ที่จะสร้าง
พลังใจในการทำงาน

บั้งไฟ คือ กระบอก
ไม้ไผ่ ปัจจุบันใช้ท่อพีวีซี
แทนเพื่อความสะดวกและ

ปลอดภัย มาบรรจุเชื้อเพลิงสำหรับจุดให้ติดไฟพุ่งขึ้นไป
ในอากาศ บั้งไฟกระบอกหนึ่งจะประกอบด้วยท่อนหัว
และท่อนหาง วิธีการทำก็จะเริ่มต้นจากการเตรียมดินปืน
และก่อดินมาค้ำผสมกับถ่าน แล้วนำมาโขลก เรียกว่า
“หม้อม” บรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่ แล้วจะต้องอัดให้แน่น
ที่สุด หลังจากนั้นก็จะประกอบเป็นรูปร่างบั้งไฟตาม
แบบ บั้งไฟจะมีชื่อเรียกตามขนาดว่า บั้งไฟขนาดเล็ก
บั้งไฟหมื่น และบั้งไฟแสน ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุด ส่วนการ

จัดพิธีบุญบั้งไฟนั้น จะจัดให้มีขึ้น ๒ วันด้วยกัน วันแรกเรียกว่า วันโฮมหรือวันรวม จะเป็นการจัดขบวนแห่บั้งไฟ มีขบวนรำเซิ้ง ซึ่งถือว่าเป็นขบวนที่สวยงาม เนื่องจากการแสดงศิลปะการร่ายรำพื้นเมืองที่สะท้อน

ภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ทำทางการพ้องเซิ้งแต่ละท่าจะลอกเลียนมาจากกิจวัตรประจำวันของชาวบ้านทั้งสิ้น เช่น ท่าถอนกล้า ท่าดำนา ท่าปั่นข้าว เป็นต้น ต่อจากวันโฮมก็จะถึงวันจุด คือวันจุดบั้งไฟ พิธีในตอนเช้าจะมีพิธีสงฆ์ก่อนที่จะมีการนำบั้งไฟไปวางที่ค้างบั้งไฟที่ทำมาจาก

การยกบั้งไฟพาดค้าง

ต้นไม้นขนาดใหญ่ โดยจะมีบันไดพาดต้นไม้นั้นสำหรับที่จะปีนขึ้นไปจุด ในการจุดบั้งไฟนี้หากบั้งไฟของใครขึ้นสูงเจ้าของจะได้รับการสรรเสริญจากเพื่อนบ้าน แต่ถ้าหากบั้งไฟของใครจุดแล้วแตกหรือไม่พุ่งสูง เจ้าของก็就会被จับโยนลงในน้ำขุ่นที่มีโคลนตมเป็นที่สนุกสนาน เมื่อเทศกาลบุญบั้งไฟผ่านไป ชาวบ้านก็จะเริ่มลงมือทำนากันอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้มีการละเล่นกันอย่างสนุกสนานแล้ว

ส่วนตะไลยักษ์ที่จุดในงานนี้ ถือว่าเป็นตะไลที่ใหญ่ที่สุด ในการประดิษฐ์ตะไลจะใช้กระบอกบรรจุดินเชื้อเพลิงขนาดเล็ก จะใช้ไม้ซางหรือไผ่รวกก็ได้ แต่สำหรับกระบอกขนาดใหญ่ใช้ไผ่สีสุก สำหรับการทำตะไลธรรมดา วิธีการวัดขนาดของกระบอกจะใช้วิธีแบบชาวบ้าน คือ เอามือข้างหนึ่งกำรอบกระบอกให้เหลือช่องว่างระหว่างนิ้วโป้งกับนิ้วกลาง พอให้นิ้วชี้กับนิ้วกลางของอีกมือหนึ่งวางลงไปได้พอดี ก็จะได้ขนาดกระบอกที่เหมาะสม วิธีนี้เรียกว่า “กำชน” ตะไลเป็นดอกไม้เพลิงโบราณที่มีวิธีการประดิษฐ์และวิธีการเล่นแตกต่างไปจาก

ดอกไม้เพลิงชนิดอื่น ๆ อย่างมาก ดังนั้นจึงต้องใช้เชื้อเพลิงพิเศษ เรียกว่า “ดินตะไล” ซึ่งเป็นดินตำมีอัตราส่วนผสมหลายสูตร ผู้ประดิษฐ์แต่ละคนจะถือเป็นสูตรลับเฉพาะ

การจุดบั้งไฟ

ลักษณะโดยทั่วไปของตะไลคือ มีกระบอกบรรจุดินเชื้อเพลิงเป็นแกนกลาง และมีปีกซึ่งทำจากไม้ไผ่เหลาเป็นแผ่นบาง ติดเป็นวงกลมครอบแกนกระบอกไม้ไผ่ไว้ สำหรับวิธีการจุดตะไลนั้นมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น

ถ้าจุดตะไลในตอนกลางวัน ดินดำที่พุ่งออกจากรูเชื้อเพลิงจะเป็นควันสีขาวววล และขณะที่ตะไลแตกระเบิดก็จะเห็นร่มเล็ก ๆ ทางออกคล้ายนักโดดร่มจากเครื่องบิน ซึ่งเป็นการคิดประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อความปลอดภัยแก่คนดู

การทำตะไล

ตะไล

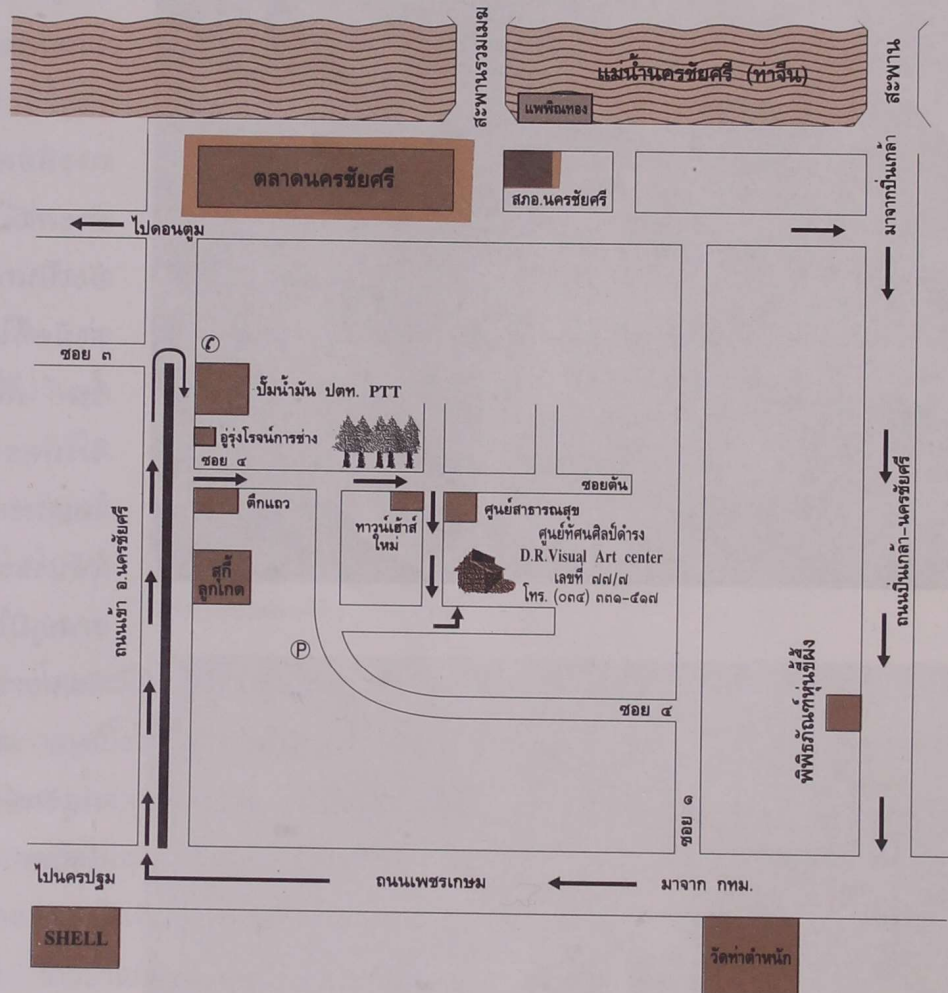
เมื่อตะไลเริ่มติดไฟก็จะมีเสียงดัง พาด ถ้าจุดในตอนกลางคืน สีเปลวไฟที่พุ่งออกมาจะมีแสงสีทอง ขาว แดง สวยงาม โดยขึ้นอยู่กับดินเชื้อเพลิงที่ใช้ และไฟที่พุ่งออกมาก็จะมีหลายลักษณะ เป็นเกลียวสว่านบ้าง เป็นงูเลื้อย หรือเป็นเส้นตรงบ้าง และที่พลาดชมไม่ได้คือ

หนังสืออ้างอิง : ท่องเที่ยวบุญบั้งไฟในอีสาน : บุญบั้งไฟต้องรับใช้
ชายโสธร ไม่ใช่ชายโสธรรับใช้บุญบั้งไฟ ของ
นิธิ เอียวศรีวงศ์
: ดอกไม้เพลิงโบราณ มหัศจรรย์แห่งภูมิปัญญาไทย
ของสิทธา สลักคำ

การจัดงานที่วัด
ขวัญเมืองระบือธรรม
จังหวัดมหาสารคามใน
ครั้งนี้ จึงนับได้ว่าเป็น
การสืบสานวัฒนธรรม
ประเพณีให้คงอยู่ และ
ยังเป็นการสร้างความ
สามัคคีในชุมชนให้เกิด
ขึ้น เพื่อร่วมกันแก้ไข
วิกฤตชาติในปัจจุบัน
โดยการกระตุ้นจิตสำนึก
ให้ประชาชนเกิดความ
ภาคภูมิใจในเรื่องศิลป-
วัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ไทย ตามนโยบายวัน
อนุรักษ์มรดกไทยของ
รัฐบาล

ศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์

แผนที่ศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง
Map of D.R. Visual Art Center

เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่วงการศิลปะบ้านเรา เกิด ศูนย์ศิลปะทัศนศิลป์ใหม่ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง จึงใคร่ขอแนะนำ ให้ผู้สนใจได้ทราบ และเชิญไปเที่ยวชมตามโอกาสอันควร

ศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๗๗/๗ ซอยสุขาภิบาล ๔ หมู่ที่ ๓ ต.บางกระเบา อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ๗๓๑๒๐ โทรศัพท์ (๐๓๔) ๓๓๑๕๑๗ เริ่ม เปิดดำเนินการเมื่อราวต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๑

ศูนย์มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างสรรค์ เผยแพร่ ศึกษา พัฒนา และอนุรักษ์ศิลปะเพื่อสังคม เป็นแหล่ง

เก็บรวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล เผยแพร่ข้อมูลและ ความรู้เกี่ยวกับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เพื่อให้บริการ ทางวิชาการแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ สนใจเกี่ยวกับเรื่องศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ผู้ก่อตั้งและเป็นเจ้าของศูนย์แห่งนี้คือ **อาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช** ซึ่งเมื่อเอ่ยชื่อนี้ผู้ที่อยู่ในวงการศิลปะย่อมไม่มีใครที่ไม่รู้จัก เพราะเหตุว่าท่านเป็นผู้มีผลงานสร้างชื่อเสียง ไว้มากมาย และตลอดเวลายาวนานทั้งในและต่างประเทศ นั้นเอง

อาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช พื้นเพเป็นคนเชียงราย เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ก็อยากให้ข้อสังเกตว่า ศิลปินมีชื่อเสียงในเมืองไทย ส่วนใหญ่จะเป็นคนภาคเหนือเกือบทั้งสิ้น อาทิ ทวี นันทขว้าง (เชียงใหม่) อินสนธิ์ วงศ์สาม (ลำพูน) ถวัลย์ ดัชนี (เชียงราย) ประพันธ์ ศรีสุตา (ลำพูน) เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (เชียงราย) วินัย ปราบริปู (น่าน) ฯลฯ แม้แต่ศิลปินลูกหลัง ๆ เช่น อลงกรณ์ หล่อวัฒนา (น่าน) ธวัชชัย สมคง (แม่ฮ่องสอน) ประสงค์ สิมเมือง (ลำพูน) เป็นต้น เห็นจะต้องเรียกว่า **“ล้านนาแดนศิลปิน”** เหมือนอย่างที่เราเรียกว่า **“สุพรรณเมืองเพลง”** เพราะนักร้องดัง ๆ เป็นคนสุพรรณบุรีเป็นส่วนใหญ่แน่นอน

เหตุที่คนภาคเหนือมีความสามารถทางศิลปะ คงเป็นเพราะสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะภาคเหนือมีการสืบทอดงานศิลปะการช่างมานับร้อยปี โบสถ์ วิหาร บ้านเรือน ศิลปกรรมเพื่อศาสนา ล้วนมีความวิจิตรบรรจงทั้งสิ้น บิดาของอาจารย์ดำรง วงศ์อุปราชเอง ก็เป็น **“สล่า”** (ช่าง) อีกด้วย เชื้อจึงไม่ทิ้งแถว จึงเรียนเก่ง มีฝีมือจนได้รับทุนกระทรวงศึกษาธิการมาเรียนต่อที่โรงเรียนเพาะช่าง ก่อนที่จะมาต่อมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นลูกศิษย์อาจารย์ศิลป์ พีระศรี บิดาเจ้าสำนักแห่งศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยเมืองไทย

อาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช เคยเดินทางไปศึกษาอบรมดูงานทั้งยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และเอเชีย เรียกว่าเกือบทั่วโลก ซึ่งศิลปินไทยไม่กี่คนที่มีโอกาสเช่นนี้ ทำให้ท่านมีความรู้ความสามารถทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งศิลปินส่วนใหญ่ไม่มีใครมี คือ

อย่างแรกทางด้าน **“การวาด”** ท่านเลือกเรียนทางวาดมาแต่ต้น (เพื่อนร่วมรุ่น เช่น คุณไข่มุก ชูโต ประติมากรเอกแห่งราชสำนักเลือกทางปั้น) จึงมีฝีมือทางการวาดไม่เป็นรองใคร (เรียนจบก่อนคนแรกในรุ่น) และสร้างงานอยู่เสมอสม่ำเสมอ มีแบบฉบับเฉพาะตัวของท่าน และเคยได้รับรางวัลเหรียญทองการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติอีกด้วย

อย่างที่สอง คือ **“การเขียน”** ท่านเขียนหนังสือ

นำอ่าน แม้ไม่ได้เรียนมาทางอักษรศาสตร์ เมื่อตอนเรียนจบกลับมาจากต่างประเทศ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี พบหน้าถามว่า ตอนนี้กำลังทำอะไรอยู่ ก็ตอบว่าไม่ได้ทำอะไร ท่านจึงสั่งให้ไปพบ และมอบหมายให้เขียนคอลัมน์เกี่ยวกับศิลปะลงใน น.ส.พ.สยามรัฐ โดยให้เงินเดือนประจำ เขียนหรือไม่เขียนก็ให้เต็มเดือน ทำให้อาจารย์ดำรงได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และทำให้เกิดทักษะมาแต่ครั้งนั้น

อย่างสุดท้าย คือ **“การสอน”** หรือการถ่ายทอดหรือการพูดให้คนรู้เรื่อง ท่านเป็นอาจารย์สอนอยู่มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงมีโอกาสดำเนินถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ลูกศิษย์และคนทั่วไป รวมทั้งการเสนอผลงานการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ อาจารย์ดำรงเป็นนักอ่านตัวยง มีหนังสือทั้งภาษาไทยและอังกฤษเป็นพันเล่ม เรื่องทฤษฎี เรื่องปรัชญา เรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะ ท่านจึงแตกฉาน สามารถวิจารณ์งานศิลปะได้อย่างผู้รู้จริง

เมื่ออาจารย์ดำรง วงศ์อุปราช เกษียณอายุราชการ จึงใช้ชั้นล่างของบ้าน ๒ หลัง ซึ่งปลูกบนเนื้อที่ ๒๐๐ ตารางวา มีต้นไม้ร่มครึ้ม ทำเป็น **“ศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง”** และชักชวนเพื่อนฝูงให้ไปอยู่ใกล้ ๆ กัน เช่น ปรีชา อรชุนกะ เพื่อสะดวกต่อการร่วมกันจัดกิจกรรม อาจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ ก็เคยนำดนตรีไทยไปบรรเลงที่ศูนย์ และมีเพื่อนฝูงศิลปินชาวต่างประเทศแวะไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ

การเดินทางไปศูนย์ทัศนศิลป์ดำรง จำเป็นต้องดูแผนที่ซึ่งให้รายละเอียดไว้ชัดเจน หากใครหลงก็โทรศัพท์ไปบอกได้ เจ้าของศูนย์พร้อมที่จะออกมารับที่ปากซอยและยินดีจะเสวนาเรื่องศิลปะ หรือใครจะไปค้นคว้าในห้องสมุด ชมภาพเขียนก็ได้ทุกวันพุธ ศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ นอกนั้นอาจารย์ดำรงต้องไปสอนหนังสือที่ธรรมศาสตร์และศิลปากร

อุบลราชธานี (ต่อจากปกหลังใน)

รถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง รถไฟ สำหรับผู้ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วก็มีเครื่องบินซึ่งใช้เวลาเพียงชั่วโมงเศษก็ถึงปลายทางไว้อยู่ให้บริการ

ครั้งนี้เราเดินทางโดยรถยนต์ไปตามเส้นทาง

กรุงเทพฯ - นครราชสีมา แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ ผ่านบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ไปเข้าอุบลราชธานี ในที่สุด ระหว่างทางก่อนถึงอุบลฯ เราได้มีโอกาสแวะชมโบราณสถานตามที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำที่สร้างขึ้นด้วยหินสีชมพูขนาดใหญ่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทศรีขรภูมิในจังหวัดสุรินทร์ ล้วนเป็นโบราณสถานเก่าแก่ บ่งบอกถึงศิลปะของชนชาติขอมในแผ่นดินไทยที่เหลือไว้ในรูปของศิลปะและลวดลาย รวมทั้งรูปทรงของสิ่งก่อสร้าง

จากนั้นมุ่งตรงสู่เมืองแห่งดอกบัวงามตามคำขวัญของเมืองนี้ เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษาและวันอาสาฬหบูชา ณ พุทธรักษาเมือง มีการจัดประเพณีแห่เทียนพรรษาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

บ่งบอกถึงความมีศรัทธาในพุทธศาสนาและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวเมืองอุบลราชธานี ก่อเกิดลวดลายสลักเสลาอันประณีตบรรจงถ่ายทอดลงสู่ต้นเทียนขนาดใหญ่ บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ นับว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัด และในปี ๒๕๕๑ นี้

ภายในงานยังประกอบด้วยอภิมหาเทียนพรรษาซึ่งสูงที่สุดในโลก มีความสูงถึง ๑๔ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๔๐ เมตร และมีเส้นรอบวง ๔.๘๐ เมตร เพื่อต้อนรับปีอะเมซิ่งไทยแลนด์

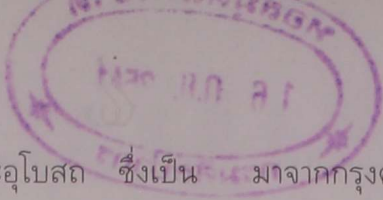
หลังจากชมความงดงามอลังการของกระบวนแห่

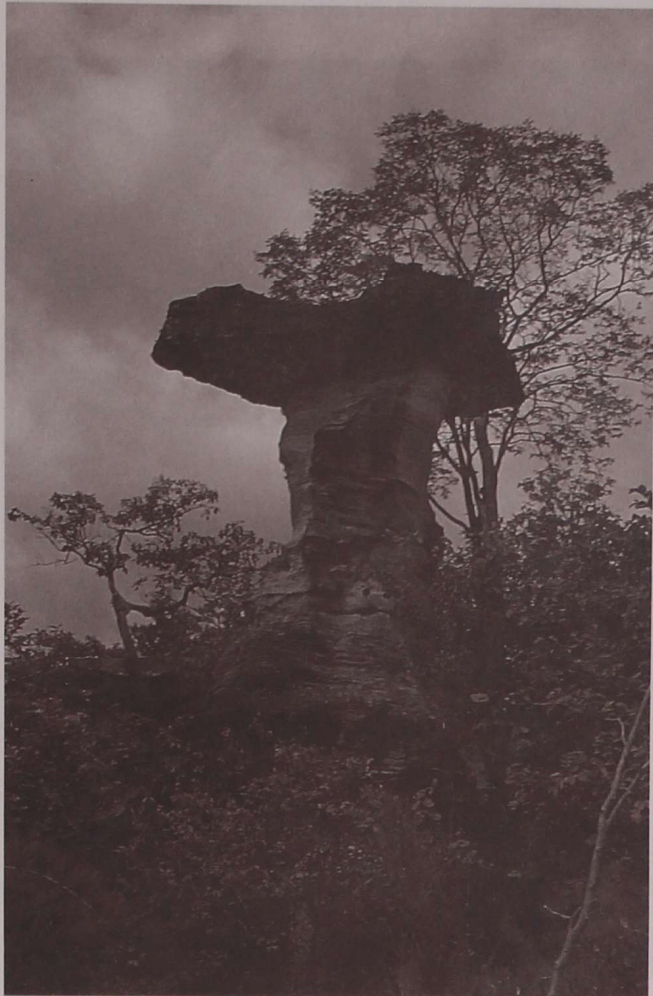
หอไตรกลางน้ำ วัดทุ่งศรีเมือง

เทียนพรรษา ซึ่งไม่เพียงแต่โดดเด่นเฉพาะต้นเทียนอันมีลวดลายวิจิตรเหลืออร่าม หากแต่สาวน้อยชาวอุบลฯ ผู้นั้นเป็นธิดาในขบวนก็งามเด่นไม่แพ้กันแล้ว บริเวณตัวเมืองใกล้เคียงกันกับที่มีกระบวนแห่ เรายังพบสถาปัตยกรรมของอีสานที่งดงามและสมบูรณ์ที่สุดแห่ง

หนึ่งในบริเวณวัดทุ่งศรีเมือง คือพระอุโบสถ ซึ่งเป็น โบราณทางราชการได้อัญเชิญเป็นพระประธานในพระราช-
สถาปัตยกรรมต้นสมัยรัชกาลที่ ๓ ภายในมีจิตรกรรม
ฝาผนังที่บ่งบอกถึงอารยธรรมของคนโบราณ นอกจากนี้
นี้เรายังพบกับความงดงามของหอไตรกลางน้ำที่สร้างด้วย
ไม้ทั้งหลัง มีลักษณะผสมระหว่างศิลปะพม่า ไทย และ

เสาเฉลียง ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

ลาว ถือได้ว่าเป็นสถาปัตยกรรมของอีสานที่สวยงามและ
สมบูรณ์ที่สุดอีกด้วย และหากสนใจเรื่องราวทาง
ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของอุบลราชธานี
ภายในตัวเมืองบนถนนเขื่อนธานียังมีพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติฯ ซึ่งเดิมใช้เป็นศาลากลางจังหวัดเปิดให้นัก-
ท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้าชมอีกต่างหาก

นอกจากนี้ภายในวัดศรีอุบลรัตนาราม อ.เมืองอุบลฯ
นี้ ยังเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วบุษราคัม พระพุทธรูป
คู่บ้านคู่เมืองซึ่งสลักจากแก้วบุษราคัมอันล้ำค่าและงดงาม
เป็นพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนหลวงพระบาง อันสืบเนื่อง

มาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตมีอายุกว่าพันปีแล้ว ในสมัย
โบราณทางราชการได้อัญเชิญเป็นพระประธานในพระราช-
พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาตลอดมา ในปัจจุบันนี้ทางราชการ
ได้อัญเชิญแห่รอบเมือง จากนั้นจึงอัญเชิญขึ้นหอสงฆ์
ให้ประชาชนได้สรงน้ำ ในทำนองเดียวกันกับพระพุทธร-
สิทธิ์ในกรุงเทพฯ เนื่องในประเพณีสงกรานต์เป็น
ประจำสืบมา สมกับคำขวัญ “ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม”
อย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่วัดที่เราได้ไปชมข้างต้น ในอำเภอ
พิบูลมังสาหารยังเป็นที่ตั้งของวัดภูเขาแก้ว ซึ่งเป็นวัด
ที่มีความงดงามอีกแห่งหนึ่ง ด้วยอุโบสถทั้งหมดตกแต่ง
ด้วยกระเบื้องดินเผาเคลือบรูปทรงคล้ายเรือขนาดใหญ่ มี
บานประตูและหน้าต่างแกะสลักลวดลายงดงาม ภายใน
ประกอบด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นเรื่องราวเกี่ยว
กับพุทธประวัติและนิทานชาดกที่น่าสนใจ

เมื่อแวะเยี่ยมเยือนวัดวาอารามและนมัสการ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองกันแล้ว เราจะไปรู้จักกับแหล่งโบราณ
สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ใน
อำเภอโขงเจียม ระหว่างทางที่เราจะผ่านแก่งสะพือใน
เขตอำเภอพิบูลมังสาหาร ซึ่งห่างจากตัวจังหวัดประมาณ
๔๕ กิโลเมตร เป็นแก่งที่สวยงามในแม่น้ำมูล ซึ่ง
เหมาะกับผู้รักธรรมชาติจะเข้ามาเที่ยวชม และสถานที่
แห่งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันเคยเสด็จ
พระราชดำเนินมาชมแล้วถึง ๒ ครั้ง ลองหาเวลาว่างแวะ
ไปพักผ่อนกันนะคะ

จากแก่งสะพือมุ่งหน้าต่อไปจนถึงเขื่อนปากมูล อยู่
ห่างจากตัวจังหวัด ๗๗.๕ กิโลเมตร ห่างจากจุดบรรจบ
ของแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขง ๖ กิโลเมตร เป็นเขื่อน
ขนาดใหญ่ สวย น้ำใส บริเวณท้ายเขื่อนสามารถล่องเรือ
ชมทิวทัศน์ลำน้ำมูลที่งดงามได้โดยตลอดจนไปบรรจบ
กับแม่น้ำโขงในบริเวณที่เรียกว่า “แม่น้ำสองสี”

แม่น้ำสองสีหรือดอนด่านปากแม่น้ำมูล อยู่ในเขต
บ้านเวนบึก ในอำเภอโขงเจียม เรานั่งเรือจากตัวอำเภอไป
ประมาณ ๕ นาทีเท่านั้น เป็นบริเวณที่แม่น้ำสองสายมา
บรรจบกัน คือ แม่น้ำโขงสีปูน และแม่น้ำมูลสีคราม

เป็นการรังสรรค์ของธรรมชาติที่น่าตื่นตาชมทึ่งหนึ่ง **กรมศิลปากร** ในเร็ววัน สินค้าของชาวลาวที่พบในบริเวณ
แผ่นดินไทยเรา หากจะให้เต็มอิ่มจากการมาเยือน ช่องแม็กก็จะเป็นพวกผ้าทอ พืชผัก รวมถึงสัตว์ป่าบาง
โขงเจียมต้องแวะทานอาหารบนแพริมน้ำบริเวณนั้น ชนิด เช่น ตะกวด และกิ้งก่าซึ่งคล้ายกับตัวอีกัวน่าของ
คูลิตะ เราจะได้ชิมปลาสด ๆ เนื้อหวานหลากหลายชนิด บ้านเรา ที่ชาวบ้านนำมาวางขายเรียงรายตามข้างทาง
ไม่ว่าจะเป็นปลาบึกแห่งลำน้ำโขง หรือจะเป็นปลาคัง ปลา ให้เลือกซื้อตามอัธยาศัย
ซ่อน ปลาเนื้ออ่อน ในรสชาติและบรรยากาศที่คุณต้อง
ติดใจ

ก่อนจะลาจากอุบลราชธานีอย่าลืมอุดหนุนของฝาก

แยกจากโขงเจียมเรา มุ่งไปสู่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ห่างจากอำเภอโขงเจียม ๑๘ กิโลเมตร เป็นแหล่งโบราณ-
คดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยกลุ่มภาพเขียนสี
ที่มีความยิ่งใหญ่และสำคัญ
ที่สุดในกลุ่มศิลปะถ้ำของ
จังหวัดอุบลราชธานี พบภาพ
เขียนและภาพสลักรูปรอยลง
บนผนังหินเรียงกันเป็นแนว
ยาวในพื้นที่ประมาณ ๕๐๐

ภาพเขียนสี ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

เมตร ภาพเขียนที่ปรากฏมีมากกว่า ๓๐๐ ภาพ
ส่วนใหญ่เขียนด้วยสีแดง ที่เราเห็นมีทั้งภาพสัตว์ขนาดใหญ่
เช่น ช้าง ปลาบึก เต่าหรือตะพาบน้ำ และเครื่องมือ
จับปลา ภาพวัตถุ ภาพสัญลักษณ์ และมีมือ ที่ผาแต้ม
นี้จะมีวิทยากรของกรมศิลปากรนำชมเป็นประจำ เมื่อ
ชมภาพเขียนและบันทึกภาพด้านล่างจนจุใจแล้ว ด้านบน
ในบริเวณไม่ห่างกันเท่าไรเราจะพบเสาเฉลียงเป็นเสาหิน
ลักษณะคล้ายดอกเห็ดซึ่งเกิดขึ้นจากขบวนการตาม
ธรรมชาติ ณ ที่นี้เป็นจุดแวะชมและเก็บภาพของ
นักท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งด้วย

อันเป็นสินค้าพื้นเมืองประเภทผ้าฝ้ายทอมือ หมอนขิด
ผ้าขาวม้า ผ้าไหม เครื่องทองเหลือง เครื่องจักรสาน
หรือจะเป็นอาหารจำพวกหมูยอ กุนเชียง ไส้กรอกอีสาน
และเค็มหมากนัต ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของ
จังหวัดนี้หอบหิ้วไปฝากคนที่บ้านด้วยนะคะ

เอกสารประกอบจากหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี

ไหน ๆ ก็มาจนถึงชายแดนไทย - ลาวแล้ว
ลองแวะไปที่ช่องแม็กกันสักหน่อย ซึ่งที่นี่ได้ชื่อว่าเป็น
ประตูสู่อินโดจีน อยู่ในเขตอำเภอสิรินธร เป็นจุดผ่าน
แดนถาวรไทย - ลาว ขณะนี้กระทรวงมหาดไทยได้มี
โครงการพัฒนาด่านช่องแม็กนี้ เพื่อให้เป็นศูนย์กลาง

ค อ ลั ม น์

พิ เ ศ ช

อุบลราชธานี

เสาวลักษณ์ แซ่ลี
งานเผยแพร่

งานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

**“อุบลราชธานี เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย
หาดทรายแก้วหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา”**

หลักฐานความวุ่นวายจากเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ มุ่งสู่เส้นทางธรรมชาติและอารยธรรมโบราณเช่นเมืองอุบลราชธานี ด้วยมีคำขวัญประจำจังหวัดเป็นส่วนหนึ่งที่จูงใจให้เราไปเยือนกันในครั้งนี้ว่า **“อุบลราชธานี เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก้วหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา”**

อุบลราชธานีนี้เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการ

ท่องเที่ยวสูง ทั้งด้านโบราณคดี ธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณี ทั้งยังเป็นจังหวัดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดหนึ่งที่มีชายแดนติดประเทศเพื่อนบ้านอย่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยระยะทางประมาณ ๖๒๙ กิโลเมตรจากกรุงเทพฯ แม้ว่าจะดูไกลไปสักนิด ทว่าการคมนาคมขนส่งของที่นี่สะดวกสบายมาก ทั้งทางบกและทางอากาศ ไม่ว่าจะเป็น

(อ่านต่อหน้า ๒๒)

ทับหลัง นารายณ์ปางวามนาวตาร

พบที่ปราสาทเมืองแขก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

อายุราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๑๕

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย